Growers Bank
San Jose, California, U. S. A.

Kapital ove banke premaša milion dolara a banka se bavi samo bankarskim poslovima. Među Jugoslovenima u Kaliforniji poznata je pod imenom „Naša Banka“.

Gosp. J. I. Bujan, podblagajnik i član Upravnog Odbora ove banke — lično se interesuje da vaspostavi što tešnje trgovinske odnose između naše Kraljevine i Kalifornije —, te zato naš trgovački svet treba na njega da se obraća za sva obaveštenja i posredovanje.

Ко жели да купи

лепо и добро имање у Београду или да прода треба се обратити у радњи
Соломона Ј. Коена
посредника
Кнез Михајлова ул. 24.

Таназовић
Фирмописац
израђује стаклене фирме са гаранцијом
Београд
Видинска бр. 17.

Palma
PALMA
нераздериве каучук-пете
за ципеле

Нова, врло корисна књига за жене
Д-р С. Ј. АЛКАЛАЈ
Лекар за женске болести и порођаје у Београду
ЗДРАВА и БОЛЕСНА
Ж Е Н А
ПОПУЛАРНА РАЗЛАГАЊА
Са 40 слика
Цена д. 20·—
(са поштарином д. 22.—)

САДРЖАЈ:
ПРВИ ДЕО:
1) Састав и облик женских полних органа.
2) Улога женских полних органа: (менструација, трудноћа, побачај, порођај, бабиње и т. д.)
ДРУГИ ДЕО:
1) Болести појединих полних органа: (гонореја, катари и запаљења, мијоми, рак и т. д.)
2) Душевни поремећаји. — Хистерија. — Опанија.
3) Брак.
ИЗДАЊЕ С. Б. ЦВИЈАНОВИЋА — БЕОГРАД

Објава.

Одређена Комисија куповаће за Двор известан број за фијакере, теретна кола теглеће коње.

УСЛОВИ:

1) Узимаће се коњи расе Липицанери, боје: белци или зелени, високи најмање 165 см. на пантлици, стари од 4—7 г. да нису пастуви, да су потпуно здрави и да сигурно вуку.

2) Узимаће полукрвне коње, боје ма које, само једнаке у пару, високе најмање 170 см. на пантлици, старе од 4—7 г. да су потпуно здрави, и да сигурно вуку.

3) Узимаће тешке коње за терет расе и боје ма које, висина најмање 165 см. на пантлици, старе од 4—7 год. да нису пастуви, да су потпуно здрави, и да сигурно вуку на колима 2000 килограма.

Примедба: све писмене понуде са описом, по могућсву са фотографијама, слати на Управу Дворске Коњушнице — Београд.

После прегледа понуда, за оне које одговарају условима, Комисија ће путовати по целој Краљевини, преглед и пробу коња извршити, и на лицу места исплату вршити.

Управа
Краљеве Коњушнице

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Коларска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број
1·— динар.
Поштарина плаћена.
Појединн број
1·— динар.

ЗАБАВНИК
Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 10. Београд, 11. III. 1922. Година I.

Обраћамо пажњу читаоцима на крајње занимљиви чланак

Невидљиви свет и наука.

Смрт и њена тајна

од чувеног француског научника Камила Фламариона, који доносимо на 17. страни у овоме броју „Забавника“.

Вера.

В. де Лил Д'Адам.

Облик тела битнији је од садржине.
Савремена физиологија.

Љубав је силнија од смрти, рекао је Саломон, њена тајанствена власт је безгранична!

Било је то у сутон једног јесењег дана наших година, у Паризу. По тамноме Сен Жерменском предграђу јурили су екипажи са већ упаљеним фењерима, закаснивши после шетње у Булоњској Шуми. Један од њих зауставио се пред порталом великог аристократског дома окруженог вековним парком. Високо над сводом стајао је камени штит са грбом старе грофовске породице Д'Атол, на чијем азурном пољу, са сребрном звездом на средини стајаше девиза: „Pallida Victrix“.

Тешка врата се раскрилише. Човек тридесетих година у црнини, са самртнобледим лицем, изишао је из екипажа. На вратима су слуге држале упаљене буктиње. Не гледајући их. он се попе степеницама, и уђе. То је био гроф Д'Атол. Посрћући он се пео по белим степеницама, које су водиле у ону собу, где је још јутрос он спустио у кадивени ковчег и покрио љубичицама, своју љубљену жену Веру — своје очајање!...

Сви предмети стајали су на истом месту, где их је уочи тога дана оставила сама грофица... Изненадна смрт поразила је као гром! Прошле ноћи његова љубљена Вера, изнемогла од силних узбуђења, онесвесла је у његовом загрљају, јер њено срце исцрпено уживањима, није могло више да издржи!... Њене усне се неочекивано обојише смртним пурпуром. Она је једва успела да без речи, осмехујући се, пружи своме супругу последњи опроштајни пољубац. Затим се њене дуге трепавице, као црни вео спустише на прекрасну ноћ њених очију. — Пролазио је дан коме се имена не зна! Око подне гроф Д'Атол, после ужасне церемоније у породичној гробници, отпратио је мрачни спровод са гробља. Затим, затворивши се сам између четири мраморна зида, он је притворио врата величанствене гробнице. — На троношцу пред ковчегом димио се тамјан. Велики светли круг свећа сијао је над главом младе покојнице. Гроф, замишљен, препун осећања безнадежне нежности, стајао је пред ковчегом до ноћи. У сумрак, он је напустио свето место. Закључавши врата, он се попе степеницама и кроз тролисни отвор баци кључ у унутрашњост гробнице. Зашто?! Вероватно мислећи да се никад више не врати овамо!

А сад, он је поново видео њену собу. Прозор иза тешких кашмирских завеса љубичасте боје протканих златом, био је отворен. Последњи вечерњи зрак сунца осветлио је портрет покојнице. Гроф погледа око себе. Хаљина је била пребачена преко столице, на камину драгоцености: бисерна огрлица, полузатворене кутије, тешке бочице са мирисима које она више неће удисати. На кревету од црног дрвета са витим стубовима, крај узглавника, он виде марамицу обојену капљама крви, у којој су пред смрт треперила крила њене младе душе. — Откривен пија-

нино, скривајући за увек у себи недовршену мелодију; индиско цвеће, које је она сама узбрала у стакленој башти, венуло је у старим саксонским вазама, а пред креветом на црном крзну биле су мале папучице од баршуна, на којима је светлуцала, бисером извезена девиза Вере: „Qui verra Véra l'aimera!...“ Још јуче ујутру њене су ножице биле у њима, и лебдећи прах љубио их је на сваком кораку... А тамо на зиду, стајао је часовник, чију је спиралу он сломио, како не би показивао и друге часове, сем оних са Вером...

Дакле, отишла је? Куда? Живи ли и сад? Чему? То је било немогуће а ружно!... И гроф се губио у непознатом размишљању!

Мислио је о протеклом животу. Тек је шест месеци од њихова венчања! Тамо — на страни — на балу у једном посланству, видео је он Веру први пут. Да, тај тренутак је ускрснуо сад јасно пред њим! Он виде понова тај бал и њу, сјајну! Њихови погледи су се срели. Они се упознаше. И одједном разумеше у дубини душе да су блиски и да су дужни волети једно друго, вечно... Ипак њихове су душе уистини чудне биле! То су била два бића обдарена силном осетљивошћу но искључиво земаљском! Осећања су се јављала са немирном напрегнутошћу. Преживљујући их, они су се у њима губили. Напротив неке идеје, идеје о души, бесконачности или чак Божанства, биле су као скривене од њиховог поимања! За већину људи Вера је била предмет нејасног дивљења — непроницљива тајна, о којој нису смели сањати, јер им је немогућно било не примити је, као и ни отргнути.

И ето зашто, знајући добро да им је свет туђ, они су се одмах после венчања удаљили и повукли у овај стари мрачни дом, чија је дубина парка смањивала спољашњи шум. — Овде, обоје заљубљених потонули су у мору заморних и изопачених радости, у којима се дух меша са тајном тела. Они су исцрпли до дна сву силу жеље, сва треперења и заносе нежности! Сваки од њих постао је трепетом живота другог. Њихова душа тако је проникла тело, да су им се облици тела чинили као одухотворени, а пољупци, као ватрене вериге ланца, оковали су их нераскидно.

И наједанпут, чар је ишчезао! Ужасан случај раставио их је! Њихове су се руке разјединиле! Каква је сен однела његову драгу? Не, зар душа виолончела умире при јечању прекинуте струне?

Пролазили су часови... Он је кроз прозор гледао дивну, величанствену ноћ. И ноћ се оваплотила и учинила се краљицом која меланхолично иде у изгнанство са бриљантским тачкама њене мртвачке тунике. Усамљена Венера блистала је над дрвећем губећи се у азурној дубини.

То је Вера, помисли он. При овом имену, тихо изговореном, он се трже као из сна и погледа око себе. Предмети у соби били су сад осветљени, раније једва приметном светлошћу кандила, која се сад одједном појавила, као и звезде на небу.

Гроф, тронут мучним успоменама до дна душе, брзо угаси свети огањ и, приносећи руку звонцету, зазвони. Појавио се стари слуга, одевен у црно. Носио је лампу коју стави пред портрет грофице.

Кад се окрете, он ужаснут виде грофа, како стоји, осмехујући се, као да се ништа није ни догодило.

— Ремоне, мирно рече гроф, — данас смо ја и грофица исувише заморени, ти ћеш вечеру донети тек око 10 часова. Уосталом, ми смо решили вечерас још више да се осамимо, ниједан од мојих слугу, осим тебе, не сме провести ову ноћ у кући. Ти ћеш их исплатити за три године, па нека иду. Затим затвори улаз, осветли трпезарију. Нама ће бити довољне само твоје услуге. Одсада нећемо никог више примати!...

Старац је дрхтао и пажљиво гледао у грофа. Гроф запали цигару и сиђе у врт.

Слуга је у почетку помислио да је тешко очајање растројило мозак његова господара. Он га је знао од детињства. Разумео је да би покрет сувише брзог буђења био судбоносан за овог месечара. Но као прву дужност сматрао је да сачува тајну. Он се покоравао. Предано је учествовао у тој тихој жалости. Продужиће да служи обоје, не водећи рачуна о смрти! Каква чудна мисао? Докле ли ће то да траје? Шта ли ће бити сутра? Ко зна? Али какво право има он да расуђује? Изишао је из собе да изврши наредбе.

Од тога вечера почиње необичан живот грофов. Потребно је било створити ужасно привиђење. Незгоде првих дана потпуно су се изгладиле. У самој ствари гроф Д'Атол је живео потпуно не видећи смрт своје љубљене. Личност младе жене тако се слила са његовом сопственом личношћу, да је она била стално уз њега.

Час у башти на клупи, он је читао наглас оне стихове које је она волела, час увече, поред камина, он је разговарао са њом, уображавајући да је она према њему, док су обе чаше чаја стајале на столу...

Пролазили су дани, ноћи, недеље... Ни он ни слуга нису знали шта су чинили.

Д'Атол је живео двојним животом као фанатик. Нежно и бледо лице које у тренутку продети као мућа; тихи акорд одједном узет на гласовиру; пољубац који му је затварао уста тог момента, када је он почео говорити; сличност женских мисли, које су ницале у његовој памети као одговор на оно што је он говорио; заносно нежни мирис косе драгине; а ноћу, док још није заспао, па и у сну, тихе, једва чујне речи: све је то било његово привиђење!...

То је било одрицање смрти до незнане власти. — Једном је Д'Атол видео и осетио

Веру тако близу себе, да је узео у наручја, али тај покрет је њу развејао! „Дете!“ прошапта он. И сматрао је себе за љубавника на кога се љути његова драгана.

На имендан Верин, он је ставио велику киту цвећа на њено узглавље. Ово је зато што она себе сматра за умрлу, рекао је он.

Благодарећи дубокој и силној вољи Д'Атола, који је силом љубави створио живот и присуство своје жене у усамљеном дому, такво стање донело је на крају крајева, мрачни убеђујући чар...

Чак и Ремон се више ничега није плашио!

Прошла је година. Увече, на дан годишњице, гроф, седећи у Вериној соби, тек што је прочитао: „Флорентински Калиђак — Душо, рече он, — не сећаш ли се ти „Долине ружа“ и „Брега лана“, не опомиње ли те ова ствар на њих?“

Он устаде и виде себе у огледалу, блеђег него обично! Он извади из кутије бисерну гривну и пажљиво је погледа. Зар је Вера није пред спавање скинула с руке? Бисер је био још топао — сјај је потамнео услед топлоте тела. А опал сибирске огрлице, који је тако љубио дивне груди Верине и који је болесно бледео, кад га је млада жена заборављала за неко време! Како га је некад љубила грофица! Те вечери опал је тако сијао, као да је сад скинут са груди и као да је још проникнут топлотом њезина тела!...

А на гласовиру као да је неко превртао последњу страну прећашње мелодије! Како?...

Свето кандило као да се опет запалило пред Богоматером и златни пламенови тајанствено су осветљавали лице Богородичино!...

А оно свеже источно цвеће? Чија их је рука поставила тамо? Соба је изгледала радосно и испуњена животом. Но све то није изненадило грофа. Он чак не обрати пажњу ни на то што је часовник на зиду понова куцао!...

Изгледало је да је и сама Вера те вечери страсно желела да се врати у ту собу, која је била сва испуњена њоме.

Она је била принуђена на то!

Све што је љубила, било је ту.

И мирна покојница, као да се тргла и уздрхтала у своме ковчегу, гледајући на бачени сјајни кључ. Она је тако силно заželела поћи к њему! Но њена се воља губила у мирису тамјана и усамљености! Смрт је последње решење за оне који верују у небо. Но и смрт и небо и живот, све се то губило пред њом и њеном љубави.

И један једини пољубац њеног супруга привлачио је њене усне у мраку.

Ах мисли, па то су жива бића! Гроф је добио у ваздуху облик своје љубави. Било је неопходно да се ова пустош испуни бићем које је било једнородно са њим, иначе света би нестало! Осетио је да се у томе тренутку она мора појавити. Пут васкрсења био јој је послат вером!

И одједном свежи звук тихог музикалног смеха осветио је брачну постељу! Гроф се окрете. Тамо, пред његовим очима, саздана вољом и успоменама, налактивши се на узглављу, сва прозрачна, подржавајући руком своју тешку црну косу, са осмехом на уснама, скривајући сав рај сладострашћа, прекрасна до смрти, једном речју сама грофица Вера гледала је на њега са полуотвореним очима...

— Роже,... проговорила је она. Он јој приђе. Њихове се усне спојише у блаженству бесмртном. И тада они осетише да су једно биће.

Наједаред Д'Атол се трже као поражен неким даљним успоменама. — Ах, сад се сећам, рече он! Шта је мени? Па ти си умрла?...

У том тренутку тајанствено се кандило угаси. Бледи јутарњи зраци продреше у собу. Свеће се угасише. Цвеће у вазнама увену за неколико минута. Часовник стаде. Мртви опал није сијао више, а бело привиђење ишчезну из безнадежних руку и нестаде га у простору... Слаб, удаљен опроштајни уздах допирао је до грофових ушију. Његове маште нестаде одједном. Он је прекинуо нит своје зрачне тканине једном једином речи! У наоколо је опет била атмосфера као у соби где је покојник.

— О! прошапута он. — Дакле све је свршено! Умрла је? И ја сам сасвим сам?!...

— Којим путем је сад могућно доћи до тебе? Покажи ми тај пут?

И као одговор на те речи, са брачне постеље, са металним звуком, паде на под неки сјајни предмет. Светлост дана обасја га. Гроф се саже и дивни осмејак озари његово лице.

То је био кључ од гробнице.

Превела Даринка Христићева,
учитељица.

Нове књиге.

Полно питање од А. Форела. Један од највећих европских ауторитета у биолошко-медицинским питањима, Аугуст Форел, давно је већ написао ово своје знаменито дело, које се превело досада на све културне језике, па најзад и на српски. Његов вредни преводилац на наш језик, давно је већ осетио

колико је Форел умео да расветли сексуални проблем, па је на махове преводио најоригиналнија места из ове велике и капиталне књиге и обелодањивао их пред нашом публиком. Најзад је цело дело преведено. Форел је доиста после дугог и марљивог испитивања природе сексуалног нагона код човека и жене, донео много личних опаски и закључака, који су му стекли глас и признање светског научника. Јер нико пре њега није дубље зашао у психичко-физиолошке односе полнога живота, које овај нагон изазива, нити је ко други дао научнију и опсежнију документацију о овом важном питању, толико мучном и тајном по човечанство. (Издање књижаре „Напредак“, Београд 1922.)

Л у н а р. Једна „мистична“ новела од Ј. Кулунџића. Писац млад, смео, оригиналан на свој начин, али се „Лунар“ чита са тешком муком. Која ваљда што су неколико здравих идеја унесене у ту књигу, кад је немогуће читати је у целости. Стил је незгодан, рогобатан. Од свих књига библиотеке „Албатроса“ то је свеска, која ће најдуже стајати у издавачевим рафовима и пакетима. А ако се остала издања „Албатроса“ и распродају једнога дана, ово је ипак књига, за коју се посигурно може рећи да неће доживети друго издање. Књига која није требала ни да дође на свет, јер нам не каже ништа. (Издање Свесловенске Књижаре, Стефановића, Београд — 1922. г.)

К њ и г а В е ч н о с т и; Ф и л и г р а н и. Две разнолике збирке песама истакнутог песника, Сиба Миличића. У првој збирци, г. Миличић приноша лирску грађу за стварање једног лирског и козмичког система мишљења, који је и раније обрађиван у недавно публикованој „Књизи Радости“. „Филиграни су фини, мехурасти стихови, пуни музике, украса, уреза, танких линија и сенки, где провејава на крају једна племенита нежност“. (Издање књижаре Геце Кона, Београд — 1922.)

Ф и л о с о ф и ј а п а н х у м а н и з м а. Милош Ђурић, писац ово неколико расправи поетско-философских са једним циљем, под насловом „Ф и л о с о ф и ј е п а н х у м а н и з м а“, познат је већ са својим обрађивањем и студирањем етичких мотива наше народне поезије. Њему дугујемо „Видовданску Етику“ студију о „Смрти Мајке Југовића“ — нешто најизразитије и најдубље што се рекло о богатству народне душе. Сада је г. Ђурић написао једну значајну и вредну књигу (око стотине страна) у којој се највише задржава на нашој будућој ориентацији, управо на томе, куда сада да идемо, коме идеалу. Један високи национални идеал, завештан Косовом, сада је завршен, али се треба ићи даље. И г. Ђурић у једноме егзалтираноме, живоме и сочноме стилу пледира пут ка широкој будућности, ка свечовеку, ка интерпланетарном животу. Не говоре се фикције у књизи, већ само предосећања, да тако мора бити.

Ова књига г. Ђурићева представља добит за нашу философско-етичку књижевност, и сви они који је буду читали, осетиће идејно богатство и велику литературу овог младог нашег писца, који опомиње на Гијоа. (Издање Рајковића и Ћуковића, Београд — 1922.)

Ув.

Прање кестеном.

Код нас има доста дивљих кестенова, али од њих немамо никакве користи. Међутим, дивљи кестен се даје употребити при прању рубља. Има крајева где је дивљи кестен скоро сасвим заменио сапун.

Употреба кестена при прању врло је проста. Зрело кестење, када само отпадне, треба добро ољуштити и језгре самлети. Тако се добија кестеново брашно, којим се посипа мокро рубље, нарочито на местима где је више запрљано. Пошто постоји извесно време, рубље се испере у млакој води и тако се завршава прање без сапуна.

*

Неговање дрвета.

Неговање младог дрвета у башти захтева нарочиту пажњу, али је још важнији сам начин пресађивања. Младо дрво никне ма где, али да може и успевати мора се пресадити. Пресађивање треба извршити на месту, које није ничим заклоњено. Дрво мора бити изложено ваздуху и сунцу, јер болује пошто се пресади.

Земља, која се бира за пресађивање младих дрвета, не сме бити подводна ни сувише ђубревита, ни сувише посна, треба је измешати са нешто ђубрета и балега, која ће се посути пепелом.

Пресађено младо дрво треба оградити, да би било сачувано од ветра и стоке. Ако је добро извршено пресађивање, онда није потребно заливање, сунчана топлота пре ће благотворно утицати, него што ће сасушити младо дрво.

Растојање између пресађених дрвета игра велику улогу. Оно мора бити најмање два метра. Доцније, пошто дрво почне да расте, треба редовно сећи доње лишће и гранчице. Тако ће врх бити јак, стабло ће бити чисто и цело дрво ће брзо напредовати.

*

Лепа балерина Нина Тини љубазница старца Добровољцева, упознала се са чиновником Лавренћевим, заволела га и машта о промени свога живота. Наташа, сестра Лавренћева, заволела је поручника Васиљева који њу изневерава и жени се богатом Зином Осетров. Наташиног несуђеног вереника задесила је несрећа: огрешивши се о појам официрске части, он врши самоубиство, али остане у животу и само изгуби вид. Пошто га жена напушта, узима га к себи Наташа. На другој страни генерал Добровољцев, брат распусног старца Добровољцева, узима за жену лепотицу Лику, поћерку грофице Ладишчев, која полази за старога генерала само из рачуна. Лика не зна да ће по пунолетству наследити велико имање својих правих родитеља, као ни да у свету има и једног брата. У томе умре стара грофица, а Лика се упозна са лепим и младим грофом Ротбеком, који је страсно заволи, али који пати због њене раскалашности. Зубни лекар Џармавиров сазнаје за љубавни однос Лике са Ротбеком и он уцењује Лику тражећи и за себе љубавне дражи младе и лепе генералице.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

9.

Али му генерал не одговори, већ му само стиште руку, захваљујући на тај начин, што је остао у животу.

Кроз један сат Добровољцеву беху и зуби на своме месту. Александар Андрејевић му захвали врло срдачно и даде му сто рубаља, упитавши га неколико пута: — Је ли довољно?

Џармавиров се врати пешице кући. Никако није могао да се поврати од чуда.

— Шта се то дешава са мном? — питао се он. — Мислио сам да сам потпуно равнодушан према женским чарима и да само коцкарска страст може владати мојим бићем...

Вративши се кући, он даде свих сто рубаља запањеној Надежди Игњаћевној и умоли је да што пре донесе Мињаево одело, затим оде од куће.

Лутао је улицама до мрклога мрака, трудећи се да изазове у мислима Ликину појаву и лице. Када се на Невском тискао између кола, морао је застати баш поред једног аутомобила, који чекаше на ред.

Џармавиров сместа позна Лидију Добровољцев. Њеног сапутника спази он први пут у животу, али се одмах досети да је то гроф Ротбек, пошто је пар седео прибијен једно уз друго.

»Дакле, ето кога она воли! — помисли Џармавиров. Трудио се да изнађе какав недостатак на лепоме лицу њеног љубазника и чисто се наљути, што не може наћи замерке...

Лика такође опази Џармавирова, познаде га и без и најмање забуне јави му се веома љубазно.

Ротбек трже руку, којом је био обујмио њен витки стас и она похита да га умири:

— Мили мој, не мораш се снебивати пред њим! — То је наш пријатељ!

Она је то нарочито тако гласно изговорила да би је Џармавиров могао чути. Гроф је желео да осмотри тога новог пријатеља своје љубазнице, али не стиже, јер ауто крену у томе часу.

XXXIV.

На чистину!

За Лику настадоше срећни дани. Генерал Добровољцев, као да беше наслутио, јер је због искрсла потреба да отпутује послом.

Не хајући за Султанет, Лика се два дана није растајала са својим љубазником, па чак није долазила кући ни да ноћи.

Пала је у такав занос, да је чак и на дан повратка генераловог дошла само за неколико тренутака кући да изда потребна наређења, па опет одлете своме љубазнику, пошто је заповедила Анушки где ће је потражити и забрани јој да о томе зуцне ма и једну реч.

Генерал се вратио веома нерасположен. После сваког свог путовања долазио је до убеђења да нагло стари, те се не могаше помирити с том мишљу, јер Лика у последње време цветаше у својој својој лепоти.

Добровољцев одавно и несвесно беше љубоморан на своју жену, али сада је јасно осећао да она нешто преживљује и то му не даваше мира.

— Је ли генералица код куће? — упита он, ушавши у собу.

— Не, — одговори лакеј.

— Да ли је изишла с књегињицом?

— Није. Књегињица је на Забалканском, код Лавренћевих. Оставили су адресу, ако устреба.

— А генералица?

— Не знам... Можда Анушка зна...

— Позови је!

Собарица уђе и обори поглед. Бојала се да погледа »барину« у очи.

— Је ли вам Лидија Сергејевна казала куда ће се извести?

— Не, нису ми рекли.

— Зна ли она да се ја данас враћам?

— Дабогме! Издали су јутрос наређења кувару...

— Хм! Не налази за потребно ни да ме дочека, као да сам туђинац! — прогунђа Александар Андрејевић и оде у свој кабинет.

На столу лежаше хрпа хартије и писама и он се намршти. Тек што је стигао, а чека га опет толики посао!

— Ето, сад седи сам као пањ!... — Он на таче наочаре и наже се над хартијама.

Све је било у реду. Досадна писма. Он их прелете очима, зевајући од досаде, па чак и захрка у два маха.

Плавичаста хартија. Извештај од бележника.

»Милост. Госп«.

На основу 72. тачке уст. о мен. част ми је известити вас, да меница која гласи на име Јурија Мињаева, по вашој наредби, с вашим потписом на суму од 300 руб. није исплаћена о року, услед чега ће се по п. 3. ст. 68. уст. о мен. пустити на протест.

Саизволите послати одговор у моју канцеларију до 12 час. дана 8-ога октобра ове године.

У противноме случају, протестована меница биће уручена овд. грађанину Рафаилу Шељмензону.

Трошкови на име протеста биће захтевани приликом мен. исплате.

С поштовањем,

берзански бележник Н. Н.

»То је неки глупи неспоразум!« Ето, докле је дотерала нехатност у пословима ове врсте! Шаљу овакво извешће њему, генералу Добровољцеву, који целога живота није потписао ни једне једине менице!...

Генерал поцрвене од незадовољства и маши се других писама.

Још једна таква цедуља, опет извешће исте садржине... Још, још!... Опет менице Јурија Мињаева, издане грађанину Шељмензону са бланком Александра Андрејевића Добровољцева.

— Четири протестоване менице!...

Генерал рашири очи и зину, не мичући се. Не, то не може бити, ту нема ни помена о некаквом неспоразуму! Његов потпис је фалсификован... али киме?...

И тек тада он схвати у чему је ствар.

— Нитков! — оте му се узвик. — То је за све што сам за њега ја чинио!... Каква подлост!... Нитков!

Он застења и ухвати се за груди. Пошто му је срчани напад прошао покупи све оне цедуље из банке и од бележника и похита у Мињаев кабинет.

Лепи ађутант беше код куће, ма да није знао о повратку свога претпостављеног.

— Ах, зар сте се већ вратили, ваше високопревасходство? — рече он изненађено и пође у сусрет генералу са најљубазнијим изразом на лицу.

— Нитков! — грмну генералов глас. — Шта је ово? Спустити се тако ниско!... Користити се свиме у моме дому и вршити овакве нитковлуке!...

Мињаев пребледе као лист хартије, лице му се згрчи, очи сенуше пакосно и кукавички.

— А ја сам таквог подлаца волео као рођеног сина! — продужи генерал жестећи се, — и колико јуче гарантовао сам за њега својом часном речју, да би добио још виши положај... А он је за то време фалсификовао мој потпис!... Каква нискост!...

— Бар да му сад савест проговори?!... — зашишта он. — Други би већ на коленима молио за опроштај, кајући се за такав злочин. Ни срца, ни поштења, ни части... Није ми Лидија узалуд говорила, да сам отхранио змије на своме срцу!... Колико сам се пута препирао са женом због овога нитков, кореo је због неправичности, био увек на његовој страни... Ето, иако је млађа од мене, умела је боље да га процени него ја...

Мињаев се осмехну злурадо.

— Лидија Сергејевна, наравно, имала је пуно разлога да ме мрзи и да ме оцрни у вашим очима! — рече он.

Генерал се нервозно исправи.

— Одмах ћу вам и објаснити, — рече Мињаев, пропраћајући ове речи покретом руку, као да је желео тиме рећи: »Умирите се, пустите да довршим!« — Имао сам роман са вашом супругом... Она ми се вешала о врат, али сам је ја одгурнуо...

— Ћутите! — зашишта Добровољцев.

— Нећу! Морате ми дозволити да се на растанку лепо објаснимо... Време је да дознате истину...

Машивши се за груди, генерал паде на столицу и дисаше тешко, немајући снаге да се дигне или зазвони. А Мињаев, стојећи пред њим, дрско га гледаше у очи и продужи:

— Наш је роман почео одавно, када она беше још госпођица. Ишли смо по хотелима, љубили смо се... Све по моди, како и приличи једној таквој »Demi-vierge!... По својој глупости бејах се заљубио у њу предлагао јој да се оженим њоме, — одбила ме је: »Удаћу се за богатог старца и са задовољством ћу му набити рогове« — ... Тако ми је одговарала увек! А када сам дознао да је она изабрала баш вас — застидео сам се због ње... Било ме је жао вас и хтео сам да се уклоним. Ни заната на свету! Била је и одвећ развратна! Шта ћете више — захтевала је да прве ноћи дођем на састанак к њој!...

— Подлаче! Узвикну Добровољцев хистерично, али и опет не имаде снаге да устане.

— Нитков! — викну он још једном бесно и дохвати Мињаева за гушу.

Тај га је напор стао живота. Прсти му се олабавише и тешко тело строваливши се на под.

Мињаев му притрча.

Крвава пена се указа на угловима усана генералових. Дисање престаде. Био је мртав.

— Овога пута спасле су ме зле силе! — Нико неће дознати за фалсификовање. Спасен сам!... — Одахну лепи ађутант.

Али није имао снаге да подигне генералов труп на диван, јер се још сав тресао од узбуђења.

»Ах, било би страшно непријатно, ако се дозна да је генерал умро у мојој соби!« — помисли он и одлучи се да пренесе генерала у његов кабинет.

Он освежи лице колоњском водом и узе генерала под мишице, па како није имао снаге да га носи, поче вући лешину по поду.

Са великом муком успе он да га довуче до наслоњаче и смести у њу. Кроз неколико часака уђе генералов собар.

— Генерал је умро напрасно!... — пропапута Мињаев у највећем узбуђењу. — Вероватно му беше позлило, јер ме је звао... Био сам ту, у соби за примање, а када сам ушао, био је већ мртав... Пошаљите сместа по лекара и известите кога треба! Ја ћу на телефон... Боже мој, Боже мој, каква несрећа!...

XXXV.

Неочекивана вест.

Много се беше изменило у стану грофа Ротбека, откако се љубав угњездила под његовим кровом.

Ателје је било омиљено боравиште младе жене. Заљубљени су све слободне часове проводили у њему. Лика изабра један кут ове огромне собе као свој будоар. Сто од ораховине са дивном резбаријом беше застрт старинским богатим везом, а над њим се наднело величанствено венецијанско огледало са украсима од кристалних, уметнички израђених цветова. На столу је стајао прибор од тамнога злата. Ту је било све што је потребно за дотеривање једне луксузне жене. Он је купио тај прибор и дуго се није могао одлучити да јој га поклони, бојећи се да је не увреди. Био је поцрвенео као какав деран када је, приликом трећег састанка, привео огледалу и шапатом рекао:

— Видиш, драга, овако је боље и лепше! Допада ли ти се?

Лика га ватрено загрли и рече безбрижно:

— Мио си као и увек. Хвала ти на поклону!

Од тога дана пред сваки састанак гроф је изналазио какав нови поклон да би она имала све при руци и осећала се као код своје куће. Свако јутро је доносио масу цвећа кући и не само да је њима пунио вазне већ би и под у атељеу засуо цвећем. Чекао би сатима своју богињу, не дижући поглед с врата, а када би она наишла, и њу би засуо ружама и ђурђевком, осмехујући се од среће.

Било је и дана, када Лика не би уграбила да дође своме љубазнику. Тада је цвеће венуло у прегрејаној соби и Ротбек суморан и дубоко несрећан би га сам покупио и изнео.

Обично је Лика, разголићена, у каквој необично фантастичној хаљини лежала на своме омиљеноме месту, на дивану или на медвеђем крзну, а Ротбек би, клекнувши пред њом, служио је и као какво мало дете храшно, и приносио чашу од старинскога масивнога сребра са вином њеним уснама, дивећи се са колико она драži располаже у сваком и најмањем покрету.

У своме усхићењу изналазио је у ње све нове чари. А када је дошла да проведе с њим два пуна дана — мислио је да ће полудети од среће.

Два дана!... Два дана се не мора никуд журити!...

Целу ноћ је провео у њеноме загрљају и са премирућим срцем ослушкивао њено дисање, пошто је била заспала. Целе боговетне ноћи није ока склопио и тек пред само јутро опрезно ослободи своје руке, намести јој главу удобније на јастуке, покри је и да не би шушнуо изашао је бос у своју спаваћу собу, да се умије и одене, а затим спреми све што јој треба.

Он јој сам скува кафу, сам окити цвећем њен сто а затим и по њој и њеној расплетеној коси расу још влажне и росне руже.

Колико је неописане среће и заноса доживео!

Када она оде, он осети страшну празнину и бол растанка. Чинило му се да га је за навек оставила и да се никада више неће вратити, не оставивши му за успомену чак ни прамен своје косе. Онда седе на диван, на коме је она лежала до пре неколико тренутака, и заплака горко.

Куцање на врата.

Гроф подиже главу. Каква дрскост! Није ли он изриком заповедио да га не узнемиравају?!

Куцање се понови и то како упорно!

Он скочи љутито и пође вратима да изгрди лакеја, размакну завесе, отвори врата и претрну:

Пред њим је стајала насмејана Лика и раширених руку дочека га у загрљај.

Ликујући, са дивљим криком, Ротбек је диже на руке и донесе до дивана.

Не говорећи ни речи, он покри њено тело безумним пољупцима, једва доспевајући да предахне, и скоро уплашена овако необичним паступом страсти, она се с тешком муком изви из његовог бесног загрљаја.

— Пусти, безумниче! Само што ме нисн задавио!...

Он је погледа као кривац и кроз сузе промуца:

— Лика, срећо моја! Каква неочекиваност! Нисам могао ни замислити толико блаженства! Ах, колику сам празнину осетио после твога одласка! Мислио сам, да нећу моћи преживети! Ах, ужасно!...

— Глупо дете! И мени је било досадно...

— А шта је са... — он хтеде да упита за Добровољцева, али му његово име не пређе у том тренутку преко усана.

— Александром? — допуни га Лика без забуне. — Не, још се није вратио, али ће свакако стићи у току данашњега дана.

— И ти си отишла?

— Па шта је с тим! Ако устреба, доћи ће по мене Анушка. Било ми је несносно код куће! Нисам издржала...

— Мила, обожавана! — И он се трудио да нежношћу успава савест.

И у новоме наступу страсти утону све.

— Доста већ! Хајде да се поразговарамо, — рече Лика. — Седи овде, до мене и постарај се да ме не гледаш, иначе нећеш бити у стању да слушаш пажљиво.

Он покорно изврши заповест.

— Ја тебе волим не само као човека већ и као уметника, — настави Лика — и мене страшно једи, што ти у последње време не радиш ништа. Треба стварати. Овако даље не иде! Желела бих да постанеш славан. За почетак мораш израдити још једну моју слику за изложбу. То је моја непоколебљива жеља од које нећу одустати.

— Лика, срећо моја! — муцао је Ротбек, не знајући шта да каже.

— Да, да, тако је! О томе сам баш јутрос помишљала. Радићеш по мојој жељи. Одлази сад из атељеа, а ја ћу се спремити, па ћу те онда позвати.

— Допусти да останем. Нећу ти сметати; напротив, помоћи ћу ти.

— Не, никако! — Она му показа врата и он и нехотице послуша.

Кроз једно десет минута њен ђаволасти глас дозва га:

— Можеш сада ући!

Он уђе и узвикну.

У дну собе на највећој црној медвеђој кожи, лежала је Лика потпуно неодевена, обавивши грациозним покретом руку медведову главу.

Тело класичне лепоте још је више добијало у контрасту са медвеђом кожом, а ружичасте пожице и јамице на лактовима се дражесно угибаху. Низ леђа јој је падала златна расплетена коса и склизнула на црну кожу и пресијавала у свој својој лепоти.

— Лика! — он потрча к њој. — Какво је то ново искушење?

— Немој ми прилазити, не смеш ме се таћи! Остани код огара, спреми боје и малај!

— И ти збиља мислиш да бих ја тај портрет изложио?!

— На дабоме! Сам си ми обећао...

— Ти си, чини ми се, полудела! — рече он срдито. — Или сам ја изгубио разум!

— Па шта је с тим! Та моје се лице неће ни видети! И ово није портрет, већ... Нико неће дознати, да сам ти баш ја служила као модел. Чак ни мој законити супруг и господар. Ма да му се никад нисам тако показивала, веруј ми, — она се закикота на сав глас — он би се пожурио да ми дода бунду и очитао би ми зато што се не чувам. Дакле, на посао... Заповедам ти...

Ротбек покорно спремаше платно.

— Живље, живље, јер си већ почео да ме гледаш враголасто!...

Он се нерадо маши углена, али кроз неколико часака се беше већ предао послу и не разговарајући више набаца контуре, потом дохвати и боје, па се чисто зане послом.

Неприметно прође сат, а можда и више. Лики се досади лежати и позирати ћутке, али Ротбек као да сасвим заборави на њу, радио је свом страшћу свога талента.

Кад неко закуца на врата, она се поготову и обрадовала. Ротбек вероватно није ни чуо, јер не рече ништа и не обрати пажњу на њен покрет.

— Хенриче, неко куца.

И доиста неко је доста упорно куцао.

Лика додуше промени позу, али остаде онако обнажена.

— Госпођо, то сам ја... За име божије, отварајте брзо!

— Анушка! — рече Лика познавши глас своје собарице. — Отвори јој, нека уђе.

Гроф свуче са стола драгоцени турски шал и добаци га Лики, узвикнувши са негодовањем:

— Покриј се, тако се не сме...

Затим отвори врата.

Анушка прође поред њега као да га није ни спазила и плачући пријe својој госпођи.

— Госпођо, мила, каква несрећа!... Генерал је напрасно умро... у своме кабинету... Трчала сам као без душе по вас, а као за пакост нигде ниједних кола!

— Умро?

— Лекар је долазио и рекао да је мртав.

— Је ли то сигурно? — распитивала је Лика, тражећи своје одело.

— Та како да није, кад је сав хладан, а и лекар је констатовао смрт. Господе Боже, ко је могао и помислити!

Ротбек је стајао блед као смрт, плашећи се да погледа Лику, затим се примаче вратима.

— Куда ћеш ти, Хенриче? — заустави га она.

Он промрмља на француском:

— Идем, јер ви треба да се обучете. Чекаћу вас доле на степеницама.

На растанку Лика је хтела да пољуби Ротбека, али он одскочи као опарен, затим се уплаши и са осмехом кривца погледа јој у лице, пружајући јој руку.

— Мила, жељена моја, нека вас Бог штити! — рече он притиснувши пољубац на њене танке прстиће. — Верениче моја...

Она га је разумела и осмехну се и нехотице.

— Хоћеш ли доћи?

— Не, — рече он и понова пребледе. — Нашто? То би било исмевање покојника... Ја сам му толико скривио! Не треба да се виђамо, Лика, бар недељу дана. Учинићемо то из поште према његовој успомени. Нека те Бог штити!

И, оборене главе, ни запрепашћено, ни без радости гледаше он дуго за њом.

XXXVI.

Кобна писма.

У огромноме стану покојног генерала Добровољцева вршиле су се припреме за селидбу, одабирали су непотребне ствари за продају. Лика је облачила црнину само приликом изласка, а по кући је ишла као и пре, што је Султанет испуњавало негодовањем.

— Још нема ни седам дана од смрти твога мужа — узбуђивала се кнегињица, — и ти баш не би морала да обучеш ту црвену хаљину!... Зар ти је тако тешко да носиш скромну црнину?

— Зашто да грешим душу и да се замотавам у густе црне велове, кад цело моје биће одише срећом и радошћу, а моја душа ликује и пева?... Зашто да будем лицемерна!

Кнегињица ништа не одговори, само изађе из собе.

Ротбек није долазио, али је зато његов лакеј редовно свакога дана доносио Лидији раскошан бели букет, букет какав шаље вереник вереници, а уз то још нежно и дирљиво писмо.

Она показа нарочито једно од тих писама Султанет, толико јој се прохтело да јој се похвали.

— Ето, како ме он воли! — рече она, а грбава девојка на то само се уједе за усну и оде у своју собу.

Тако је прошло неколико дана. Напослетку Лика се реши да се посвети пословима и приступи одабирању покојникових хартија.

Не без извесног узбуђења уђе она у кабинет и отвори његов писаћи сто.

У америчкој каси, где су се налазили најважнији документи и накит, она нађе једну дрвену кутију, опшивену платном и запечаћену, са натписом:

»Лидији, кад напуни двадесет и прву«.

И она нестрпљиво поцепа платнени омотач, па отвори малим кључем, који је висио на алци, тајанствену кутију.

У њој нађе само неке хартије и неколико запечаћених писама. На једном она спази рукопис грофа Ладишчев и прво њега отвори.

»Љубимице моја, Лика, пре него што ћу ти открити тајну твога рођења, хоћу да ти се закунем свим што ми је најсветије, да те ни рођени отац не би могао више волети од мене...«

Тако је почињало писмо грофа Ладишчев, и Лика раширених очију од страха прелете брзо преко писма.

Док је читала, руке јој се охладише.

— Није рођена кћи... Па чија је?

»Кћи покојнога грофа Хенрика Хенриковића Ротбека. Његово писмо, написано пред саму смрт прилажем уз своје, из кога ћеш сазнати све, што се односи на твога брата Хенрика...«

— Хенрих Ротбек — мој брат! — Она заједа од бола. — Не, не, то не може бити!...

Мисли су јој се бркале.

Она још једанпут прочита писмо грофа Ладишчев. Да, сад јој је све јасно што се тиче њеног рођења и васпитања. Са колико безграничне доброте поступаше са њом гроф Сергије Павловић! Ето и описа патња и смрти грофице Јелене... А ето и писма њеног »законитог« оца.

Са ужасом, скоро са мржњом поцепа она коверат и поче читати оно, што је написао гроф Хенрих Хенриковић Ротбек пред своју смрт.

»Несрећно моје дете!

»Писмо је моје — исповест једног преступника, пошто се ја кајем због злочина, извршеног према мојој незаборављеној покојној Јелени, теби, мала Лидијо, и углавном, према нашем првенцу, бедноме Хенриху.

»За твоју се судбину не бринем. Гроф и грофица Ладишчев су такви људи, који се сирочету неће замерити. Они ће те васпитавати и уколико је могуће створиће од тебе добру и умиљату девојку.

»Кажем, »уколико је могуће«, јер у теби су свакако још притајени зачетци врло ниских страсти. То је такође моја кривица. Пре твога рођења створио сам од нашег домаћег живота прави пакао. Са мржњом и проклетством, често помућеног разума услед пића, стискао сам у своја наручја моју несрећну жену, и, она, заплашена, напаћена, гушећи се у сузама, покорно се предавала моме миловању. Какво се дете могло родити из такве везе? Зле силе несумњиво владају тобом, Лидија, па нека те милостиви творац штити од њих!

»Наш син, ако се налази у животу, мора бити бољи од тебе. Онда је наш брак текао нормалним путем, када га је моја сирота Јелена зачела под својим срцем.

»Колико сам скривио томе јадничету! Више него због тебе, пишем ове редове због њега. Ако Богу буде у вољи, читаћете заједно ово писмо.

»Живели смо у провинцији. Као два најљућа непријатеља, сретали смо се о ручку у трпезарији. Јелена, болесна, напаћена, жалосног изгледа, а ја са негодовањем и прекорима, нисам тако рећи хтео сиснсходити да се разговарам са њом, нисам хтео да саслушам никакво њено оправдање. Били су потребни докази мојој разбукталој љубомори, као нека потпора, и ја сам се грчевито ухватио за овај случај кобне погрешке, раздувавши га у ма-

шти у нешто огромно, што је разбило нашу срећу и уништило наш живот.

»У то време морао сам отпутовати службено у Петроград и тамо сам одсео код свога пријатеља из детињства Ивана Степановића Дањилова. Он је био много старији од мене, што нам ни уколико није реметило наше друговање у младим и доцнијим годинама.

»Он је био једини човек, коме сам могао поверити сав свој јад и због тога сам баш отишао право њему и испричао му све.

»— Ја мрзим то дете и када се оно роди, вероватно ћу га својим рођеним рукама задавити! — рекао сам ја своме пријатељу.

— Шта је дете криво? — осмехну се Дањилов.

— Страст не размишља! — правдао сам се ја. — Оно ће бити живо напомињање о Јелениноме неверству. Не могу очима да га угледам... Њој то никада нећу моћи опростити...

— Зар није онда боље да се растанете? — посаветова он. — Живот вам је у кући као у паклу. Па и њој није лако... Ја сам стари нежења и уопште не волим жене, па ме је ипак жао ње... Пусти је нека живи са својим дететом, а ти себи потражи што ново...

— Да се одречем Јелене? Ни зашта на свету! — узвикнух ја. — Никоме је нећу уступити... Морам је имати... Не могу ти објаснити шта осећам спрам ње, али јасно ми је да не могу без ње. Каква да је, порочна, развратна, бедна тек никоме је нећу дати...

— У томе случају помири се са судбином и постарај се да заборавиш... Тим пре што се грофица куне да је твоја љубомора неоснована и да си ти отац њеног будућег детета...

— Ах, због чега ли се све жене не куну! — узвикнух ја, насмејавши се на сав глас, а затим се растадосмо и тако не дођох ни до какве одлуке.

»Са ужасним узбуђењем и радозналошћу чекао сам рођење тога мрског детета. Јелинино стењање парало ми је срце. Све је викало у мени: »Отиди к њој, умири је, обаспи је нежношћу... Може бити да је она већ на ивици гроба...« Али нисам ишао.

»Честитам вам сина! — рече ми лекар, а бабица хтеде да ми принесе нешто црвено, што је пиштало.

»Не треба, не треба, не прилазите ми! — раздрао сам се ја као рањена звер. И, покривши лице рукама, вртео сам се по соби, не налазећи мира.

»Грофица моли да дођете, — рече ми бабица кроз неколико часова.

»Сав задуван, као да сам трчао, ућох у спаваћу собу. Јелена је била бледа и дивна као љиљан... Боже мој, како је била лепа!

»Хенриче, ми ћемо и њега такође назвати Хенрих, је ли? — упита ме она, пружајући ми руку. — Он тако личи на тебе!

Ја одгурнух гњевно ту руку, ма да сам имао жељу да паднем пред њом на колена, и изађох.

»Тада су наступили још тежи дани. Неколико пута сам полазио у собу с намером да задавим то дете и никако се нисам могао одлучити, гледајући то мало немоћно тело. Најзад, досетих се да га однесем из куће и бацим на какво скривено место, да бих себе оградио од злочина.

»Као какав лопов украо сам дете и замотавши га у некакав шал који сам први дохватио, понесем тај живи терет са собом. Стигли смо у Петроград у само вече. Сећам се мога путовања са дететом у рукама. Најмио сам једна кола и наређивао кочијашу да ме вози разним улицама без икаква смисла, и никако се нисам могао решити на ма шта.

»Онда спазих светлост у прозорима Ивана Степановића Дањилова, те не часећи пођох к њему.

»Сместа се сви ужурбаше у кући овог нежење! Са колико смешне и дирљиве забринутости распови он дете, разгледа га и напоји не знам чиме! Замолио сам Дањилова да однесе малога у дом за напуштену децу или да га дâ каквој породици без деце, или да поступи са њим по своме нахођењу, само мене нека избави тога створа.

»Мора бити да сам изгледао страшан, јер је Дањилов без поговора пристао и ја отпутовах.

»Осветио сам се!... Моја жена би потпуно утучена услед овог ударца, али ни то ме није ни најмање дирнуло; нисам јој ни објашњавао шта сам урадио са дететом, већ сам прво казао да није више у животу, а после сам признао да сам га подметнуо некоме.

»После неколико дана добијем писмо од Дањилова. Он ми је саопштио да се занео за новорођенче тако рећи од првог тренутка, како га је угледао, и решио се цео свој живот да посвети томе детету.

»Молио ме је у томе писму, као да тражи нарочиту милост, за испуњење потребних формалности. Мени је то, и ако изгледа необично, било чак врло пријатно. Послао сам му тражене хартије, не написавши ниједне речи уз то.

Прошло је још две године, две страшне године. Јеленин се живот гасио лагано, јер није могла да се помири са својим јадом. Онда си на свет и ти дошла и тек из последње исповести моје сиротице разумео сам и поверовао у истинитост њених речи.

»Онда сам тек био свестан свога поступка. Умрла је Јелена, умирем, ето и ја за њом! Покушавао сам да дознам што о нашем сину, али узалуд. Пароброд, којим су били отпутовали, претрпео је бродолом и, кажу, да су се сви подавили.

(Наставак у идућем броју).

Конзул Фалкенберг је похаран. Истовремено се убија његов брат сликар, који пред смрт изјављује да је невин у тој крађи. Млади сликар је био лудо заљубљен у авантурискињу Валентину Кемпл, „Паука“, лепу удовицу, која је свакако крива за смрт сликареву, а уколико је умешана у похару, то ће извидети детектив Краг. Конзул се заклео да ће осветити свога брата. Краг улази у траг двојици „Паукових“ сауесника, једном Шпанцу и једном Французу и води отворено истрагу у том правцу, хотећи на тај начин да заштити конзула Фалкенберга од евентуалне освете „Паукове“ дружине.

Црвена Удовица.

Роман Свена Елвестада.

(4)

Одједном му падоше на памет нова познанства која је синоћ склопио у клубу. Између њих беше прво архитект, који је хвалио Валентину и беше му обећао да ће га с њом упознати. Можда ће бити најпаметније да искористи ову прилику. Али зато је морао да постане опет рударски инжињер Квам.

Краг брзо оде из полиције и упути се у свој стан. После по сата детектив је нестао а место њега стојао је озбиљни инжињер у соби. Краг се врло вешто прерушавао и умео је да представља најразноврсније типове.

Пре него што он оде, рече својој газдарици да се налази у Регата-Клубу, у случају да га ко потражи. Знао је израниje да архитект тамо ручава и надао се да ће га затећи.

И није се преварио. Тек што је ушао у клуб приђе му одмах љубазни архитект.

— Тражио сам вас као иглу, човече, рече он. Где ви уопште станујете?

— Хотел Континентал, одговори Краг и не трепћући.

— Говорио сам са вашом Валентином.

— Са лепом удовицом?

— Обратила се на мене да би нешто дознала односно сцене која се ономад десила овде, рече гордо. Морао сам јој све подробно испричати.

— Да се једна дама толико може интересовати за клупске афере!

— Зар ви не разумете? запита архитект. Нисам ли вам онда причао да је онај шведски адвокат један од њених највећих обожавалаца.

— Свакако јој је врло непријатно што се он јуче толико компромитовао?

— Нипошто. То јој никако не личи. Каже ми шта више да јој је његова наметљивост постала досадна и да је најзад нашла разлог да га искључи из свог друштва.

— Дакле одмах сурвати га! промрмља Краг.

— И сад хоће по сваку цену да се упозна с вама.

— Али то је немогуће, одговори Краг са претворним чуђењем. Чиме сам ја то заслужио?...

Архитект га љубазно потапка по рамену.

— Драги мој инжињеру, ваше јој је држање веома импоновало. Више пута је говорила са дивљењем о вашем присуству духа и мудрости. Обећао сам јој да ћу приредити један мали дине на који ћу и вас позвати. Биће нас четворо: Валентина и њен пријатељ, капетан, ви и ја. Већ сам известио Гранд-Хотел и припреме се врше. Је ли вам згодно сутра увече у седам?

— Имаћу особито задовољство, одговори Краг; поменули сте неког капетана. Да ли је то тај што се тако често вија у њеном друштву?

— Да, тај. Диван човек. Из старе, одличне породице, али без племићске гордости. Веома је богат. Дакле, ви ћете доћи?

— Доћи ћу.

Разговор се упути другим правцем и после пола сата „рударски инжињер Квам“ напусти клупски локал.

Док је Азбјерн Краг силазио дубоко замишљен, неки човек је ишао брзим кораком њему у сусрет, клецајући. Он у пролазу брутално гурну Крага и хтеде да пође не извинивши се. Краг се наљути на ту неуљудност и дохвати га за руку:

— Ало! узвикну он, шта вам пада на памет?!

У истоме тренутку уочи он и лице тога човека и задрхта.

То је био Фалкенберг. Али како је само изгледао!

Био је блед и чело му беше орошено знојем

— Хвала Богу што сам вас нашао, промуца конзул без даха. Као луд сам јурио за вама.

Азбјерн Краг се досети да се морало десити нешто врло значајно.

Он узе конзула под руку, отвори једна врата и уведе га у једну малу клупску собицу, где су могли да буду насамо.

Фалкенберг одмах клону у наслоњачу и покри лице рукама. Тај иначе тако снажни човек изгледао је потпуно сломљен.

— Шта се десило? запита детектив.

Фалкенберг одговори овим речима, које су чак и Крага потресле:

„Она ме је погодила.“

IX. глава.

Краг сачека да се конзул мало умири, затим понови питање:

— Шта се десило?

— Она ме је погодила, гласио је опет одговор.

— Пословно?

— Не.

— Је ли вас осрамотила?
— Не.
— Него?
— Ада је нестала.
Краг га пренеражено продрма за руку.
— Шта кажете! узвикну. Је ли убиство?
— Не.
— Дакле, отмица.
— Јесте.
— Када?
— Синоћ.
— Онда не треба губити време. Приберите се, или одмах оставите сваку наду.
— Све бих поднео, — рече Фалкенберг, — само то не!
Он погледа Крага.
— Можете ли је спасти? — запита он. — Можете ли ми је вратити?
— Да, — одговори мирно Краг, — ако се приберете. Сада је сваки тренутак скупоцен.
Он зазвони и нареди да се доведу једна кола.
— Кад се то догодило? — запита Фалкенберга.
— Синоћ.
— Али ви сте синоћ још били код ње.
— Десило се одмах пошто сам отишао. Онда је дошао неки послужитељ и поручио јој да је чекам у посластичарници, која је у близини, и да морам још да говорим са њом. Она набаци вечерњи капут и оде. Одонда више није долазила.
— То је ужасно, — мрмљаше детектив.
Он поче да се немирно шета горе-доле по соби. И овај хладнокрвни детектив налазио је да је положај опасан.
Међутим су дошла кола. Они уђоше и одоше у Оско.
Кад су ступили у малу, укусно намештену вилу, нашли су удовицу Кених у сузама.
Фалкенберг кога је Краг успут умирио, тешио је како је год знао несрећну матер.
Азбјерн Краг је замоли да му каже тачно време кад је њена кћи отишла. — Случајно сам погледала на часовник, — одговори госпођа Кених. — Било је тачно десет и по, кад се на вратима чуло куцање и девојка из посластичарнице на углу уђе. Она поручи да господин Фалкенберг чека Аду и да одмах дође. Ви знате какви су заљубљени људи, — настави она: они често имају неке мале тајне и због тога сам Аду пустила мирне душе. Она је била весела и безбрижна кад је узела свој огртач и изишла. Кад је прошло пола сата, а ње није било, почела сам да се бринем. Чекала сам још четврт часа, па сам онда сама отишла у посластичарницу. Кад сам стигла тамо, они су таман хтели да затворе. Погледали су ме врло зачуђено, кад сам запитала где је Ада. „Госпођо," — рече девојка: „госпођица се већ одавно одвезла". Ја је запитах куд се одвезла и с ким. Нато ми одговорише, да се одвезла са господином Фалкенбергом, али не знају куда. Обузета најцрњим слутњама, отишла сам кући и провела једну бесану ноћ. Јутрос, врло рано, обратила сам се једним прекорним писмом господину Фалкенбергу и замолила га да ми врати моју кћер. Нато он долети још узрујанији но и ја сама, и исприча ми да уопште није звао Аду, а камо ли да се с њом извезао. Хтела сам одмах да отрчим у полицију, али ми господин Фалкенберг рече, да причекам док се с вама не договори.

Азбјерн Краг климну главом.

— То сте врло добро урадили, — рече он: — ако вам ја не повратим кћер, нико други неће моћи.

— Мислите ли да још живи? — упита мајка плачући.

— Да, уверен сам.

— Али, шта ли је јадно дете све преживело! — промуца несрећна жена.

— Надам се да добро поступају с њом, — одговори детектив.

Ејнар Фалкенберг устаде усплахирено и погледа детектива, побледевши.

Детектив продужи:

— Нема сумње, да је то Валентинино масло. Али исто тако је ван сваке сумње, да се она тако вешто скрива, да бисмо направили скандал, кад бисмо је затворили, и ништа се не би постигло.

— Дакле ви мислите, да не треба посвећивати полицију у ову ствар?

— Полиција сме званично само толико о овој ствари да зна, колико то ја нађем за сходно.

— Али шта треба да радимо? — запита конзул у очајању.

— Морамо наћи госпођицу Аду, — одговори Краг.

— Мислите ли да имамо изгледа на то? — примети Фалкенберг с неверицом.

— Ја мислим, — одговори Краг: — не само да имамо изгледа, већ сам уверен да ћу је наћи.

— Али овде у Кристијанији има хиљаду јазбина где могу да је сакрију. Могу да је опију, затворе . . .

— Она није у Кристијанији, — рече детектив.

— Није у Кристијанији?

Краг је премишљао па рече:

— Ја сам скинуо нешто земље са једног аутомобилског точка . . .

Конзул као да се присећао:

— Видео сам Валентину у једном аутомобилу, — рече он.

— Да, у аутомобилу вашег брата. У том су аутомобилу одвели и госпођицу Аду. Конзул подскочи и забезекнуто погледа у Крага:

— Али, када све то знате, зашто не затворите садашњег власника тог аутомобила?

Детектив слегну раменима:

— Јер немам никаквих доказа, примети он. Кад бих затворио власника аутомобила, оног тобожњег шпанског сенатора, морао бих кров пола сата и опет да га пустим. Док немамо никаквих доказа, остаје нам само једно: да сопственом помоћу пронађемо Адино скровиште и да је ослободимо. Ја мислим да су госпођицу свакако одвели на том аутомобилу. Ја знам да је тај ауто ноћас био врло далеко изван Кристијаније и сматрам да није тешко дознати где је био.

Посматрајући одлучно држање Азбјерна Крага, госпођа Кених је постепено стекла самопоуздања и запита:

— Колико ће још трајати док понова видим своју кћер?

— Надам се, да ће сутра увече пре једног часа ваша кћи већ бити код вас, — одговори Краг. — Ако не успемо, — продужи, — ако сва испитивања остану безуспешна, имам још једно последње средство чије дејство неће промашити . . .

— Једно последње средство? . . .

Детектив климну главом.

— Ја имам утисак, — примети конзул, — да ви већ имате потпуно готов план.

— Нато се можете ослонити.

Краг дохвати свој шешир.

— Ја сад идем у посластичарницу, — рече он, обраћајући се конзулу — свакако ћу вас још затећи кад се вратим?

Конзул је остао код несрећне мајке. Чекајући Крага, причао јој је како је Валентина Кемпл безобзирно пљачкала његовог брата и најзад јој описа и своју властиту борбу с њом. Исприча јој и призор у клубу и о Краговом гениалном посредовању. Фалкенберг је чврсто веровао у детектива. Кад је госпођа Кених чула његов извештај и она стече поверење у овог чудног човека.

Краг се врати тек после једног часа, много касније него што је Фалкенберг очекивао.

— Зар сте тако дуго били у посластичарници? — запита Фалкенберг.

— Не, — одговори Краг, — био сам и код једног хемичара.

— Шта сте тамо хтели?

— Заборавили сте земљу са аутомобилског точка. Сад сам дао да је прегледа један од наших ауторитета.

— Ах, почињем да схватам, — примети Фалкенберг. — Сад свакако знате где је ауто ноћас био?

— Да, свакако знам којим је путем ишао ауто. Необични црвенкасти песак на точковима показује да је ауто ноћас био напољу негде око Скида. То је једино место у околини где постоји та врста песка. Осем тога тај песак има ту особину, каже хемичар, да на кишном времену постаје лепљив и блатњав и тиме можемо да објаснимо откуда толика количина тога песка на точковима. Јер око два сата падала је киша, као што знате. То се слаже с временом.

— Шта сте дознали у посластичарници? — запита конзул.

— Ништа нарочито. Оно девојче описало је господина Фалкенберга као „једног господина средњих година са плавом брадом". Али зато то ипак може да буде прномањасти сенатор. Имао је шешир широког обода, који је дубоко навукао на чело. Чим се девојче синоћ вратило и јавило да ће госпођица Ада одмах доћи, изашао је он на улицу. „Ја ћу је причекати напољу" — казао је. Отприлике пет минута доцније видело је девојче да Ада улази у затворена кола која су чекала, и како кола одлазе. Отмица је, као што видите, извршена потпуно по плану. Аду су у колима вероватно опили неким наркотичним средством и пренели је кудгод на крај града, а одавде даље аутомобилом . . .

— Али кола?! — викну Фалкенберг. — Онда се мора пронаћи кочијаш који је возио до аутомобила. Да нисте случајно распитали код разних поседника фијакера?

Азбјерн Краг извуче мирно једну новину из џепа и рашири је:

— У првом тренутку и ја сам на то помислио, — рече он. — Али у овом случају ми имамо посла са необично препреденим људима Мислим да у овој белешци, коју ћу вам прочитати, лежи решење ове загонетке.

Детектив читаше:

Чудновата крађа!

Један познати поседник фијакера у нашем граду покраден је на врло чудноват начин. Синоћ око десет часова добио је дежурни налог телефоном, да пошље један затворен фијакер у Улицу Торвалд Мајер 133. У једанаест фијакер је био пред том кућом. Пошто је кочијаш чекао неколико минута, отворио се један прозор на четвртом спрату и један глас му довикну: „Вежите узде и ходите часком горе". Био је такав мрак да кочијаш није могао да види ко је. Учинило му се, да је то био неки брадат човек. Кочијаш помисли да треба да снесе пртљаг и попе се на четврти спрат, где зазвони. Пошто

Сада се сређују примљени исечци и бројеви по нашем првом расписаном конкурсу, и чим се са тим заврши, објавићемо имена оних наших читалаца којима су додељене награде.

је, ваљда пет-шест пута позвонио, изиђе неки жучни господин и запита, шта он уопште хоће. На целом спрату нема никога који је поручио кола. Кочијаш одмах стрча доле и виде на своје велико запрепашћење, да су кола и коњи нестали. Кад су претражили боље кућу, видели су да је лукави лопов викао са једног прозора на степеницама; кад је кочијаш улазио у кућу лопов је излазио. Кочијаш се сећа врло јасно да га је срео у ходнику. Док је кочијаш звонио на четвртом спрату, лопов је побегао са коњем и колима.

Иако је и ово већ само по себи занимљиво, има још нешто, што ову ствар чини још тајанственијом. Ноћу у два часа, пошто је крађа већ била пријављена полицији, наиђе један жандарм на својој линији код Бискупског Моста на једна затворена кола са коњем. Коњ је ишао мирно путем без кочијаша. Жандарм задржи кола и, пошто се уверио да ни у колима нема никога, одведе их у полицију. Полиција одмах дозва поседника фијакера и овај познаде свој фијакер. Коњ је био у одличном стању, а и колима није нанета никаква штета. Унутра на једном седишту у једном омоту било је 25 круна — пристојба за употребу кола. Све ово изгледа полицији врло загонетно и неки мисле да је то једна шала, коју су направили неколико обесних младих људи."

Азбјерн Краг сави новине.

— Наши противници знају врло добро шта раде, — рече он. — Никад нисам употребљивао смишљеније мере, али кад они толико стављају на коцку, значи, да придају велику важност својој замисли.

Фалкенберг је са великим интересовањем слушао извештај о чудној крађи. Кад је Краг завршио, склопи он руке од изненађења.

— Господе Боже! — узвикну он — ово је исто тако лукаво смишљено као она партија карата у клубу.

— Иста је памет сковала оба плана, — рече Азбјерн Краг, — управо Паук. Успех првог плана смо омели, а успеће нам то и са другим.

— Ја само не разумем, — примети Фалкенберг, — зашто Валентина толико ставља на коцку само да би се осветила?

— Па и није само то, — одврати детектив. — Не треба да заборавите да она може много да постигне, јер сви у граду верују још у њену исправност. Ми смо једини који смо уверени у њене злочиначке намере, и она има разлога да нас се боји. По разним околностима закључио сам, да ће она ускоро отићи из Кристијаније. Али пре но што оде, намерава свакако да изведе још једну велику ствар. И зато она има разлога да прво обезоружа свога јединог и највећег непријатеља. Ада јој је талац. Она свакако мисли да ће нас тако натерати на мировање. — Али неће јој упалити, — продужи детектив — У крајњем случају имам још једно последње средство. Сада хајдемо!

Неколико минута доцније одоше они из удобног стана госпође Кених.

Краг одлучи да се првим возом одвезу у Скид. Пре тога су још имали сат и по да припреме све што је потребно за тај пут.

Детектив прво оде у полицију да се преобуче и тако је поново постао Азбјерн Краг.

Фалкенберг оде у своју канцеларију да напише неколико пословних писама.

Четврт часа пре поласка воза нашли су се пред општином.

Улица Карла Јохана лежала је у поподневном сунчаном сјају позног лета. Било је пуно света и улице су биле бучне. Покаткад би прохујао по који аутомобил или сјајни ландауер. Одједном ухвати Краг Фалкенберга за руку:

— Видите ли она кола са оним ватреним коњима?

— Да, кола привлаче општу пажњу!

— Припазите на њих кад буду пролазила.

Елегантна се кола приближише. На плочнику се многе главе окренуше ка њима. Многи се јављаху. У колима је седела једна дама у плавој тоалети.

Кад су кола пролазила поред општине, виде Фалкенберг да у колима седи Валентина.

Он осети како је задрхтао.

Госпођа у плавом га је видела.

Она нагну своју дражесну главу и осмехну се Фалкенбергу као најбољем пријатељу.

X. глава.

Сад оба господина похиташе на жељезничку станицу и ућоше у воз.

Успут рече Азбјерн Краг, вадећи неко писмо из џепа:

— Испитивања због земље на аутомобилском точку нису уопште ни била потребна. Али, ко је могао знати, да ћемо и у непријатељском логору наћи једнога пријатеља. Ово сам писмо данас добио.

Он пружи Фалкенбергу писмо, које је овај у великом узбуђењу прочитао:

„Господине Азбјерне Краже,

Дознао сам преко госпође Валентине Кемпл, да имате намеру да се борите с њом. Ја знам да сте Ви мудар и храбар човек, али будите уверени, да је она јача од Вас. Она побеђује све мушкарце и претвара их у робове. Зато сам хтео да Вас опоменем због ње. Али после онога, што се сад десило, ја Вас преклињем да се оставите своје накане. Част и живот једне младе девојке су у опасности. Ма да Валентина људе може да учини својим робовима, долази ипак једно време када савест

побеђује роба. Ја сам говорио са девојком, коју зову Адом, и моје срце, које је тако дуго спавало под ђаволским утицајем, поново се пробудило. Обећавам Вам, да се Ади неће ништа десити, доклегод ја то могу да спречим. Али она мора да буде спасена. Морам с Вама да говорим, и у току ових дана написаћу Вам друго писмо. Још не смем ништа да предузмем, јер Ви и не сањате каква судбина чека онога који изда Паука . . .

До даљега остајем с поштовањем

И. Р."

Азбјерн Краг је посматрао Фалкенбергово лице, док је овај читао писмо.

— Ви сте смртно заљубљени, — рече он. — Могу да читам на Вашем лицу као у каквој отвореној књизи. Ви нисте само ужаснути због Адине судбине, него сте и љубоморни на тог непознатог.

— Шта мислите Ви о овом писму? — запита страшљиво Фалкенберг. — Је ли то опет једна нова клопка?

— Можда, — одговори Краг — али овај мало замршени стил пре би показивао, да га је писао један очајан и дубоко узбуђен човек. Уосталом, видећемо. Кад чујем још што о њему, чуваћу се. Нико ме неће тако лако намамити у клопку. Али занимало би ме да сазнам ко се крије иза тога И. Р.

Више нису говорили о овој ствари. Цело су време седели ћутећи. Сваки се био задубио у своје мисли. Конзул је мислио само на Аду. Нада и очајање наизменце су га обузимали.

Доживљаји последњих дана били су за њега права авантура. Да ли ће успети Крагу да нађе Аду? Зар се нису возили сад у неизвесност? Можда су Аду други одвели — можда су је обешчастили и убили.

Фалкенберг посматраше детектива испитивачки и зарази се његовим поузданим држањем. За овога ведрога човека, који је увек остајао подједнако хладнокрван, изгледа да је све ово била само игра.

— Скид . . . Скид . . .

Фалкенберг скочи са седишта.

Краг устаде и узе малу ручну торбу коју је носио собом.

— Овде силазимо! — рече он. — Хајдете брзо! Сунце већ залази, а нама је потребан дан за наша испитивања, бар засад . . .

Прво одоше заједно у једну гостионицу у близини.

Азбјерн Краг исприча гостионичару неку бајку, како су дошли да утврде да ли је могуће на друму одржати аутомобилску трку.

А старт ће бити у Кристијанији.

Гостионичар се одмах одушевио и понуди господи своју помоћ.

— То је само претходно испитивање, — рече озбиљно Краг. — Треба да испитамо да ли су путеви добри. Аутомобили не могу да иду рђавим друмовима.

Гостионичар је уверавао да су друмови добри, јер многи аутомобили туда пролазе. То је навело Крага да примети, да један његов рођак често долази у овај крај аутомобилом. Да ли га није виђао? Један велики, лепи, зелени аутомобил.

Гостионичар размисли и рече да је лако могуће да га је виђао. Ако се не вара, виђао га је чак често.

— Мој рођак се најрадије вози доцкан увече, чак шта више ноћу, — додаде Краг, — да би избегао непријатности од поплашених коња.

Гостионичар се због овог није зачудио. Чуо је чешће ноћу хуктање аутомобила.

Сад се обрати Краг Фалкенбергу.

— Зар није Карстен казао прекјуче, да намерава да учини једну дужу шетњу ове ноћи? Ако је ишао овим путем, сигурно је отишао до Моса и, ако имамо среће, он ће нас на свом ауту вратити у Кристијанију. Нисте видели никакав зелени аутомобил?

— Не, — одговори гостионичар. — Ако је отишао ноћас у 12 часова из Кристијаније није могао да стигне пре један . . . а у то време ја већ спавам.

— Дабоме, примети Краг равнодушно, — то овде свакако не можемо дознати, јер овде зацело цео свет спава у то време.

— Ја ћу се врло радо распитати, — рече гостионичар услужно.

— Не, не, — бранио је Краг, — то није потребно. Можемо се ми исто тако вратити и железницом. Хоћете ли нам правити друштво, док ми будемо разгледали друм? — запита он гостионичара.

Овај је одмах био спреман на то.

Они пођоше. Фалкенберг примети да је Краг понео своју ручну торбу. Прво су ишли друмом према Кристијанији. Детектив је више пута погледао у калдрму и говорио да је овај пут врло широк и одличан, и као створен за аутомобилске трке. Та овде би могли три аутомобила напоредо да иду без опасности да падну у јарак. Краг опет неприметно окрете разговор на аутомобил свога рођака и Фалкенберг примети да се гостионичар све упорније трудио да се сети, ко је могао да види аутомобил. Очевидно му је много стало да се што више удвори Азбјерну Крагу, нарочито због тога, што је овај напоменуо узгред да ће аутомобилски клуб на дан трка можда приредити један мали доручак у његовој гостионици.

— Ноћас је падала киша, — примети детектив.

— Да, — одговори гостионичар — падала је као из кабла.

Одједном се Краг саже и захвати шаку песка.

— Ви овде употребљавате неки чудноват шљунак, — рече он — од неке нарочито лепе црвене боје. Знате ли ви, да је тај шљунак врло редак?

— Чуо сам то већ, — одговори гордо гостионичар. — Ми га узимамо из пешчаног мајдана, а посипа се њим само између моје гостионице и скретничареве кућице. Ми га употребљавамо, јер га лако можемо преносити.

— А да! Одмах до скретнице . . . — примети Краг и поче сада да се распитује о скретничару.

Он дознаде да има стварно два скретничара, један за дневну, један за ноћну службу. Сад разумеде Фалкенберг детективову намеру, јер кад гостионичар помену ноћну службу, сети се Краг опет роџаковог аутомобила.

— Запитаћу ноћног скретничара, — рече гостионичар.

— За шта га питати? — одврати детектив са претворним чуђењем.

— За зелени аутомобил вашег роџака.

— А да! То би било врло лепо од вас.

Гостионичар оде до скретничареве куће, а Азбјерн Краг и Фалкенберг су га чекали.

— Ви умете одлично да наведете људе да говоре, — шапну Фалкенберг. — Сасвим безазленим разговором, ви их натерате да кажу оно што желите дознати.

Азбјерн Краг се смешкаше.

— Ја сам хтео да он запита скретничара, — рече он. — Али ако он и није видео аутомобил, ипак сам већ добио и сувише доказа. Аутомобил је прошао овуда.

— Откуд то знате?

— По ономе чудноватом црвенкастом песку, који сам нашао на аутомобилским точковима. Ви сте и сами чули мало пре, кад је гостионичар казао да њега нема нигде, осим на путу између његове гостионице и скретнице. Дакле, аутомобил је прошао тим путем. То је ипак већ нешто.

— Пст! — Пажњу господе привуче гласни разговор између скретничара и гостионичара. Овај је стајао испред плота, због тога је морао да виче да би га онај унутра чуо.

— Јесте ли ви ноћас били на стражи, Кристианзене? — запита гостионичар.

Скретничар је оклевао за часак с одговором, као да га је питање изненадило.

— Јесам, — одговори овај.

— Знате ли да ли је ноћас око једнога сата прошао неки аутомобил?

Фалкенберг и детектив нестрпљиво очекиваху одговор.

— Да, — одговори скретничар — чуо сам га и видео.

— Које боје? — запита даље гостионичар.

— Зелен.

— Је ли их било много у њему?

— То нисам могао да видим.

— Зар је био такав мрак?

— Не, али ауто је био затворен и јурио је врло брзо.

Азбјерн Краг дошану Фалкенбергу.

— У томе је аутомобилу била Ада.

Гостионичар питаше даље:

— Којим је правцем отишао?

Скретничар показа руком.

— На југ, — рече он.

— Јесте ли га видели од тада?

— Не.

Гостионичар се окрете Крагу.

— Јесте ли чули? — запита га.

Краг потврди главом и продужи:

— Можемо, дакле, да га очекујемо још вечерас.

Они се вратише истим путем којим су дошли. Краг још непрестано пажљиво разгледаше друм. Фалкенберг помисли да он тражи неки траг од аутомобила. Али то је, изгледа, било немогуће, јер је на друму био велики саобраћај.

Азбјерн Краг се не задовољи само тим што је посматрао главни друм, него је испитивао и споредне путеве.

Гостионичар је наговестио да мора да се врати кући и постаде нестрпљив, али Краг и конзул продужише мирно пут.

Одједном седе Краг на један камен крај пута.

— Уморан сам, — рече он — и хтео бих да се одморим неколико часака.

Конзул седе поред њега, гостионичар остаде крај њих, стојећи.

— Куд води овај пут? — запита Краг и показа један уски попречни пут, који се одвајао од главног.

— А тај? — одговори гостионичар — он је потпуно упропашћен и скоро се више не употребљава.

— Изгледа да је тако, — рече Краг — трава је бујна и висока.

— Ту су мало даље неке колибе, — продужи гостионичар, — и онда стан управника добра.

— Кога добра?

— Племићског добра, које је ненастањено од смрти директора Евра. Сад ће опет да га продаду . . .

— Тако? Али управник станује на њему?

— Не, он има свој сопствени стан мало удаљен оданде, — одговори гостионичар. — Сад морам брзо кући, — продужи он; гледајући са руком изнад очију према својој гостионици, чији су се прозори бљештали на вечерњем сунцу.

— Хвала вам велико што сте нас пратили, — рече Краг — и до виђења за један час.

Гостионичар их поздрави и оде.

Азбјерн Краг остаде мирно седећи и гледаше за њим, док овај није ушао у кућу.

(Наставак у идућем броју.)

Доносимо у верном преводу чланак прослављеног француског научника Камила Фламариона. Име чланкописца толико је познато у целоме свету, па и у нас, да не морамо уверавати читаоце о озбиљности ове кратке а особито занимљиве расправе о тајним силама које ће можда појмити и објаснити тек наука будућности, а које и научници светскога гласа данас само тек наслућују. Чланак је зачињен карактеристичним примерима.

Невидљиви свет и наука.

Сен-Сансово писмо Фламариону. — Гетеово привиђење. — Смрт и њена тајна.

Камил Фламарион.

Невидљиви свет нас окружује, непознате силе су далеко бројније од познатих нам сила; науке су тек у свитању, а оно што се зна представља једно сићушно острвце усред океана непознатога и површних појава. Има тек четврт столећа како нас неочекивана открића из физике и окултизма упућују на то, да наслутимо битисање невиђених панорама које су од онда постале приступачније за наш боље обавештени ум који је толико векова спавао на узглављу равнодушности.

Једна успомена јучерашњице, пуна актуелности.

На кратко време пред своју смрт, мој славни пријатељ Камил Сен-Санс писао ми је (јула 1921):

„Док читам по п-типут твоју најновију књигу, у моме сећању буди се једна успомена и ја нећу одлагати за сутра да ти је јавим.

„Било је то у јануару 1871, последњег дана рата. Ја сам био у претходници код Аркеј-Кашана; ми смо ручали изврсно кувано коњско месо и набрали уз то много млечњака, чији је корен у ово доба године врло развијен; укратко, ручак нас је све задовољио и ми смо тога дана били врло расположени. Одједном, ја осетих како у мојој глави болни акорди певају музичку тугованку, од које сам доцније створио свој Реквием, и у мени се одређено појави предосећање де ће ми се догодити нека несрећа. Обузе ме дубока страва.

„Баш у томе часу је убијен Анри Рењо, који је био мој велики пријатељ. Вест о његовој смрти оборила ме је у постељу. Дакле, ја сам искусио постојање телепатије још пре но што је та реч била пронађена. Како си у праву када тврдиш да класична наука не познаје човечје биће и да и ми тек имамо све да сазнамо!“

Ово писмо славног музичара, оштроумног посматрача и дубоког мислиоца какав је био Камил Сен-Санс постало је један документат више за моје психичке студије, и у мојој збирци добило је редни број 4565. (толико сам до тог дана примио описа чињеница које су ми саопштене са разних страна); а име овога који је искусио то необично осећање, даје му једну особиту вредност. Колико духовних невидљивих преношења циркулишу кроз атмосферу и доводе у везу, без речи и без икаквог стварног знака, духове често растављене великим раздаљинама, о томе није могуће ни сумњати.

Наука мора проучавати психичке (душевне) изузетне појаве (феномене) као и феномене физичке (телесне), и њу не смеју у томе спречити невероватности. Зар смо икада могли и помишљати, пре проналажења Херцових таласа, да ће се електрични брзојав моћи преносити без жица на тисуће километара даљине? Зар се не бисмо смејали да нам је неко раније казао да ће се моћи снимити (фотографисати) металан предмет који је затворен у кутију од дебелог дрвета?

Уосталом ми живимо, и не слутећи, усред једног невидљивог света. Није противно науци допустити да телепатија постоји између живих и мртвих исто тако, као што постоји само међу живима. Једино позитивна запажања могу показати исправност или неисправност ове претпоставке: а покушај је већ учињен. Ваздух усред кога живимо невидљив је, етерски таласи су невидљиви, микроби су невидљиви, али то им не смета да играју највећу улогу у нашем животу. Да ли нам невидљиви елементи могу показати своју присутност? У принципу научни одговор је потврдан.

Ја принесем гвоздени предмет магнетској игли, она га не види, она га осети и она осцилира (помера се тамо-амо, клати се). Једна од највећих тешкоћа приликом тих саобраћања живих са мртвима чини се баш само стање душе ослобођене својих телесних чула. Видети и чути, изгледа нам две природне моћи које припадају исто онолико духу колико и организму.

Али, шта је то видети?

Одузмимо вид, заменимо га друкчијим начинима запажања: свет ће нам се показати као сасвим друкчији. Па већ и са сопственим очима ми видимо неразумљиве ствари. То су фантоми, привиђења живих и привиђења мртвих.

Подсетићу вас на случај Гетеов.

Песник се шетао једне кишне вечери са својим пријатељем К . . ., долазећи са њим из Белведера у Вајмар. Одједанпут он се заустави, као пред неком утвари, и престаде да говори. Његов пријатељ није знао у чему је ствар. Изненада Гете узвикну: „Боже мој! да нисам уверен да је мој пријатељ Фридрих сада у Франкфурту, бих се заклео да је то он.“

Затим се насмеја грохотом. — „Та то је одиста он... мој пријатељ Фридрих! Ти овде у Вајмару? Ма, тако ти Бога, драги мој, како си се то удесио! У мојој домаћој хаљини... са мојом спаваћом капом... са мојим папучама на ногама, овде насред друма?...“ К. не видећи никога, уплаши се и поверова да је песник одједном померио памећу.

Пошто се Гете вратио кући, затекао је тамо Фридриха... Коса му се диже на глави и, блед као смрт, он дрекну: „Натраг, сабласти!“

— Али, драги мој, одврати запрепашћени гост, зар тако дочекујеш свога верног пријатеља?...

— Ах! узвикну песник, смејући се и плачући у исти мах, сада више није утвара, већ биће од крви и меса. — И пријатељи се загрлише најсрдачније.

Фридрих је био приспео у стан великог немачког песника, и како је прокисао до коже, он се одену у домаће хаљине свог пријатеља. Затим је заспао на једној столици и уснио да иде у сретање Гетеу, а да га је овај ословио истим оним речима које је Гете уистини био изговорио тада на друму.

У овом случају може бити преношење слика посредством психичких таласа, између два мозга која се хармонично подударају, те је један вршио улогу одашиљача таласа, а други — примаоца. Модерна физика пружа примере који нас могу довести на пут разјашњења, и то фотографијом на даљини и телефонијом без жица. У овом последњем случају не путује то реч са једне тачке до друге. Реч се претвара у Херцове таласе, те иде од полазне тачке до места опредељења, где је рецептор опет састави и онда је ви чујете.

За оно Гетеово саопштење и њему слична веровало се до пре педесет година да је све речено кад би се исказала проста реч: халуцинација. Али садања наука не задовољава се само једном речи, већ проучава те случајеве и рашчлањује их: наука будућности ће их објаснити.

Двојници живих особа су необично чести: бројимо их на стотине. Појављивање мртвих је не мање извесно. Навешћу вам још један пример:

Неки привредник из Глазгова имао је као чиновника једног младића по имену Роберт Мекензи, са којим је био врло задовољан. Овај привредник пресели се у Лондон. „Једног дана, причао је он, ја сам уснио да седим за својим писаћим столом, у разговору са једним непознатим господином. Роберт Мекензи упути се к мени. Би ми криво и ја му прилично оштро замерих што ме омета у послу. Он се повуче врло ожалошћена изгледа, затим поново приђе, као да не жели одлагати разговор са мном. Ја га и опет оштро опоменух, корећи га да нема понашања. Нато, она особа која је разговарала са мном, оде, опростивши се, а Мекензи ми приступи.

— Шта је то, Роберте? упитах прилично љутито. Зар нисте видели да сам био заузет?

— Јесам, господине, одговори он; али ја морам сместа говорити са вама.

— Поводом чега? Шта је то тако хитно?

— Стало ми је да вам кажем, господине, да сам оптужен за једну ствар коју ја нисам учинио. Ја хоћу да ви то знате и да ми опростите оно за шта ме руже, јер ја сам невин. — Затим додаде: ја нисам учинио оно што кажу да сам учинио.

— А шта је то?

Он понови исте речи.

— Како ћу вам опростити, када и не знам за шта вас оптужују?

Никада нећу заборавити онај емфатични тон којим је рекао, на шкотском наречју:

— Сазнаћете убрзо.

Ја сам још двапут питао и у томе се пробудих прилично узнемирен овим сном и питајући се дали то све има неког значаја, кад моја жена јурну у моју собу, врло узрујана, пружајући ми једно отворено писмо. „О, Џемсе, узвикну она, десила се страшна ствар: Роберт Мекензи се убио.“

Разумевши тек сада смисао привиђења, ја одвратих спокојно и чврсто:

— Не, он се није убио.

— А откуда то знате?

— Он ми је то рекао малочас.

Морам додати да ми је пала у очи једна необична појединост, када ми се он био појавио у сну: његово лице било је сасвим модро, а на челу су се виделе крупне мрље налик на грашке зноја.

Касније сам и овоме нашао разјашњења. Ево како је било. Вративши се кући у ноћи пред недељом, Мекензи је дохватио боцу са ћезапом, мислећи да је то виски. Налио је једну чашицу и испио је на душак. Умро је у недељу у страшним мукама. Држало се да је извршио самоубиство. Ето зашто је он долазио да ме увери да је он невин у оптужби која се изнела против њега. Затим, значајно је да су симптоми тровања ћезапом онакви какве сам ја уочио на лицу Робертовом. Убрзо се утврдило да се он није убио, већ само случајно страдао. То сам дознао тек у понедељак по једном извештају из Глазгова.“

Тако је испричао привредник из Глазгова. Онај његов чиновник који се појављује после свога тобожњег самоубиства доказује постојање загробног живота.

Напомињем да у Енглеској самоубиство сматрају као преступ.

Истрага коју сам чинио поводом овог случаја искључује сваку сумњу и нетачност. То је уистини био поступак једног мртваца. То није могла бити ни закаснела сугестија, ни случај, ни што било друго.

Ја сам навео два примера, један о појави живога, други о појави мртвога бића, као типове онога што садања психичка наука тек почиње проучавати. Она је тек на помолу. Држим да ће се ова открића додати открићима астрономије за упознавање других светова.

Ето, чини ми се, једне од перспектива будуће науке. Оптика ће наставити чудесни напредак чији смо очевидци; али светови ће моћи општити узајамно посредством психичких (душевних) зрачења и помоћу видљивих таласа.

Пошто је доказано да етерски таласи циркулишу између светова, између сунца и земље, између Јупитера и наше планете, а пошто, на другој страни постоје телепатски односи између мртвих и живих, није смелост замислити да ће у будућности бити могуће поставити психичку везу између других небеских земаља и наше земље. Изгледа чак да ће се та психичка веза између становника Венере или Марса, брже остварити но што би то могли примити оптички инструменти. Ова могућност може се чинити екстравагантном и романтичном бојажљивим особама. Али зар сва научна пророчанства не изгледају екстравагантна?

До данас, образовао се један лажан суд о битној природи човечјег бића. Све се има тек сазнати. Психофизиологија ће се поново изградити на новом темељу, а полазећи одовуд, све науке ће се преобразити, упућене путевима различним од данашњих праваца.

Прев. В. Р.

Нови женски костими.

Већ се појављују први кројачки костими („тајери“) за рану пролетњу сезону. Ретко ћете видети дугачак жакет. Још у децембру освојила је мода кратких жакета (на костимима), који су јако личили на пољске бундице, оперважени крзном са свих страна. Само што се на пролетње костиме неће стављати крзно, већ суташ („шујташ“) или цветови од рашчешљане вунице.

Струкови нису ниски на костимима, напротив. Модерни су костими затворени до грла, иако баш сада разгледам један младалачки „пепита“ костим са реверима и отвореним оковратником; цео украс на овом парчету су дугуљасте „пат“ (шапе т. ј. узане па при дну раширене апликације од истог штофа у облику шапе), а свака апликација као да је прикопчана простим косканим дугметом за жакет. Уосталом у идућем броју „Илустрованог Листа“ видећете и тај костим и још неколико сасвим нових париских пролетњих костима. Дакле оковратник сасвим по вољи скопчан до грла или расечен, без иједног дугмета или са неколико ситнијих дугмета који су јаче примакнути једно другом но на мушком прснику.

Сукње костима нису широке, већ сасвим узане, али су дугачке. Правило је да се спуштају све до зглавка на нози, али помодарка ипак нерадо крије листове, а особито кад су лепи. Пошто су сукње врло дугачке а уске, често је потребно учинити разрез у једној прикривеној „фалди“.

У улици Мира у Паризу изложени су нови модели костима на којима су сукње и жакети потпуно различити. Напр. сукња је са широким пругама које иду попречно; жакет је кратког облика т. зв. „блузон“ (мала блуза) у једној боји, у тону са сукњом, али од сасвим друкчије материје. То није нова комбинација, али је увек модерна у рано пролеће и увек подмлађује. Ту смо видели и неколико ванредно елегантних костима са црним и белим коцкама („каро“). Ти костими могу се носити само пре подне, али ће се мало њих усудити да их понесу, јер јако маркирају, истичу облике. На њима жакети морају бити врло кратки и никако на струк (дакле као вреће). Украшавају се црном бортном и седефастим дугметима.

Дознали смо да су суташ и ресе („фронцле“) још увек јако модерни. Суташ ће се носити у свима бојама, а ресе ће се употребљавати само у класичној белој и црној боји за нашивање по ивицама пасова и рукава, па и као цела туника (дакле у дужини сукње). Уосталом, то више није ново. Чују се предлози да се прекине са црним хаљинама, бар за неко време, иако се признаје да ниједна боја није тако елегантна и отмена као црна Истина је да су црне тоалете већ досадиле, изгледају као униформа. Замислите скуп младих дама у коме се не види ниједна друга боја осим црне и кад и кад бела. А замислите сада неколико младих жена у тоалетама нежних и хармоничних боја. То вам је разлика као између вртова у којима нема ничега осим зеленила и цветне баште пуне боја и живота. Вероватно ће тај покрет у Паризу оборити владу црнога и досудити да ту боју носе госпође врло, врло старе.

Немојте мислити да нема више новости. Али ми треба нешто и за идући пут. Напр. о модерним пролетњим кеповима, које више нису тако китњасте као досада, већ се праве од какве лепе и једнобојне материје, најчешће од свила које се не отежу. Напр. од „паристена“ и од либертиа. Као једини украс леп оковратник од крзна, за зиму тамнијег, за пролеће белог или сивог. Постава је у каквој живахној боји, поготову тако јасној да дречи. Држи се да ће ући у моду и они шарени кепови од свиле посуте цветовима. Али сад је одиста доста.

В. Р.

Преварена и остављена.

Б. Штајнер.

По једној засађеној алеји виле барона Краха шетале су две личности. Једна је била млада жена, супруга баронова, дражесна појава дивне златне косе, великих плавих очију, нежна румена лица, друга: повисок, смеђ, млад човек црних очију. Кад су дошли до једног малог кинеског хладњака, она откључа стаклена врата, која се одмах за њима затворише.

— О, Љубице, — узвикну млади човек и загрли лепу жену.

— О, Пјорте, мили, драги мој! — шапутала је она и све му се више приљубљивала — О кад би ти знао како је лепо у твоме загрљају!... али, шта ти је... што изгледаш тако блед. Реци ми, шта ти је?

— Да, мила моја Љубице, овај састанак, — и глас му поче дрхтати: — биће последњи! Дошао сам да се опростим! — —

Она уздрхта и мету своју главу на његове груди, док се њему на лицу указа један загонетан осмех. Прође неколико тренутака; она поче плакати па, уплакана, диже главу и гледаше преплашено младог човека.

— Пјорте, ти ме ваљда нећеш оставити, мили мој?

— Љубице, мила моја Љубице, тебе да оставим? — узвикну млади човек.

— Да, али тада...

— Не питај ме, не могу ти казати, хоће срце да ми пукне!

— Али Пјорте, преклињем те, шта ти је? Говори!

Он обори главу жалостиво и замисли се, док она све више наваљиваше на њега:

— Па, добро! Слушај! Намеравам да се у б и ј е м! — рече коначно.

— Шта? Шта кажеш? Ти се шалиш!

— Не! Не шалим се него говорим озбиљно.

— Не плаши ме, него ми реци да се шалиш!

Млади човек је свакако очекивао ове речи, јер се поновно насмејао. Он је жалосно гледао у своју жртву и рече јој:

— Ах, драга, кад би ти знала колико ме вређаш својим речима. Али Бог ће ти то опростити! Остај ми здраво за навек!...

И он се диже потом и пође одлучним кораком.

— Само још једну реч! — довикну му она.

Он стаде.

Млада жена обвила му се око врата својим пуним, белим рукама и притисну му дуг топао пољубац. Одмах затим седели су заједно за столом.

— Сада ћеш, ја ипак мислим, разумети у чему је цела ствар. Јуче сам прокоцкао десет хиљада динара „на часну реч...“ разумеш ли: „на часну реч!“ И шта ми остаје друго?

— О, мили мој, па што ми то ниси одмах рекао?

— Ти немаш код себе ту суму.

— Свакако да је немам код себе, али ипак имам нешто што толико вреди. Данас сам добила од свога мужа. Ево, узми драги мој, Пјорте!... Ах, да... заборавила сам код куће у брзини; не могу ти сада донети, могло би пасти у очи. Буди сутра овде у исто време!

Млади човек погледа на сат.

— Сада је пет сати, дакле сутра? — упита млади човек и диже се. — После многог грлења и љубљења једва се растадоше...

II.

Сутрадан по ручку, питала је Љубица свога мужа као увек:

— Дакле, „татице“, ти ћеш се сигурно мало одморити?

— Нећу, мила моја, радо бих се мало прошетао баштом!

— Шта ћеш тамо по овој хладноћи?

— Али молим те, данас је бар прилично топло!

— Кажем ти да те нећу пустити да идеш! не иди! Нимало не пазиш на себе!

— Добро! Видећемо!

Затим се барон подиже.

Љубица погледа на сат, било је пет минута преко пет. Она беше збуњена. Шта да ради? Он сад тамо седи и чека је. Па ипак није смела да губи време. Наслони се на руку свога мужа и обоје изиђоше из салона...

Барон изабра случајно баш ону алеју, где се његова жена дан раније љубила са младим човеком. Ту је био хладњак. Она хтеде да скрене у другу алеју, али је барон задржа.

— Хајдемо мало у хладњак, нисмо били одавно!

— Али драги „татице“, какви су то данас прохтеви? — упита она љутито.

— Па зашто нећеш никад да ми учиниш по вољи?!

И он је силом одвуче у хладњак. Када су отворили врата, на дну хладњака седео је један млад човек и пушио цигарету...

— Господине!... Поче барон, али у том тренутку узвикну бароница:

— Лопов!... Лопов!... — и паде онесвешћена на земљу.

— Воде!... Воде!... — викао је барон и потрчао у вилу.

— Љубице, шта то треба да значи, зашто си дошла са мужем? — упита је млади човек љутито чим се муж удаљио.

Она скиде брзо с руке гривну и даде му је.

— Узми и бежи!...

Он се поклони и нестаде га истог тренутка из хладњака...

Она је лежала, очи упрла у небо и задовољно се смешила... Но кад зачу убрзане кораке свога мужа, склопи очи, стегну уста и узбиљи се... Барон дође са мноштвом фла-

ша, клече поред ње и поче да је враћа, држећи јој под носом час једну час другу бочицу. Најзад бароница отвори очи и упита тихо:

— Где сам?

— Овде, у хладњаку!

— У хладњаку... Да... јест... сећам се... ту је био неко... да... ло... пов... Ах... ја се плашим,.. Бежимо!...

Она се подиже с великом муком. Претварала се да је уморна и саломљена, трљајући чело својим белим, лепим ручицама, као да се хтела нечега да сети. Кад јој поглед паде на ручицу она узвикну:

— Ах,... моја гривна...

— О! Опрости ми, срце моје, то је моја кривица, њу је украо свакако онај лопов, кад сам те оставио саму! Али опрости ми и не љути се на мене, купићу ти ја и лепши накит!

Тако је и било; сутрадан је добила бароница много лепшу гривну, али жртва беше узалудна. Лепог младог човека није више н и к а д а видела. То је била варалица, која се користила женом жељном љубави!

Превео: Бруно.

Вила Играчица.

Једна француска бајка.

Била је једном нека девојчица, која је свакога дана терала козе на пашу код једног брезовог дрвета. Она се звала Миарка и у целој земљи није било лепше и вредније девојчице од ње.

Свакога јутра, њена мајка би јој спремила, сем преслице обложене ланом и једну малу котарицу, у којој је било њено вретено и парче хлеба. — Чувај добро своје козе, — говорила јој је она — и нека ти лан буде увек добро испреден.

За време док су козе брстиле, Миарка би, седећи под брезом, извлачила својом левом руком танке ланене жице, док би својом десном руком правилно и брзо окретала вретено; и за време док се жица омотавала, мала прељa певала је лепе песме, које је научила од своје мајке.

Кад би се сенка брезе приближила до самога стабла, означавала је подне, тада би мала пастирка оставила преслицу и вретено и отрчала би у шумарак да набере јагода за ручак. Чим би ручала, она би поиграла неколико тренутака, затим би опет отпочела да преде до саме вечери, да би јој мајка била задовољна. Ви видите, да је Миарка била добра девојчица.

Једнога дана када је играла певајући, угледа једну врло лепу девојку која, изишавши из једног дрвета, стаде да јој се приближава сва насмешена. На њој је била сјајна, бела хаљина; лепи праменови косе падали су у виду дугих витица низ њена плећа, а један леп венац од цвећа красио је њено чело.

Миарка хтеде да побегне, али јој лепа, млада девојка рече врло љупким гласом:

— Остани, Миарка, играћемо заједно.

И непрестано смешећи се она ухвати девојчицу за руку, затим за стас и обавде почеше да се окрећу. Чим су оне отпочеле игру, милозвучна музика чу се изнад њих. То су били: славуји, зебе, штиглици, косови, — којих је било на свакој брезовој грани и који су певали из свега грла. Миарка је била очарана. Час би њена другарица узела најљупкија држања, час би се она окретала око ње са таквом брзином, да се трава под њеним стопалима није повијала.

Али у тренутку када су последњи сунчеви зраци клизели по високим брезовим гранама, музика одједном престаде и игра се заустави. Миарка тада спази на трави своје, скоро празно вретено и недовршену преслицу. Помишљајући да ће бити грђена од своје мајке, она удари у плач. Тада лепа млада девојка узе преслицу, и вретено стаде одмах брзо да се окреће, производећи јако зујање, као оно пчела. У тренутку када сунце ишчезе за удаљене брежуљке сав лан био је испреден.

— Одмотај конац без љутине, — рече непозната лепотица, дајући вретено Миарки. У исто време она ишчезе.

Миарка сва радосна упути се селу.

Сутрадан она опет дотера козе на исто место. Цело пре подне она је прела не пропуштајући ни једног тренутка, док су јој козе брстиле. Кад је било подне девојчица руча и последње мрвице хлеба баци птицама, затим устаде и покуша да престави јучерању игру... У истом тренутку лепа се играчица појави:

— Да играмо заједно, Миарка, — рече она смешећи се. И чим ухвати својим рукама младу козарку и поче да се окреће, опет се чу група музичара, који су, наместивши се на брезове гране, извијали своје пријатне мелодије. До саме вечери игра се није прекинула и Миарка није осетила нимало умора.

Када је сунце било већ на заходу, игра се заустави, а Миарка, као и јуче, удари у плач, видећи своје вретено празно и преслицу недовршену. Лепа девојка тешила ју је што је боље могла:

— Ти си заборавила посао и плачеш, помишљајући да ће ти се мајка мучити: ти си доброга срца и ја ћу те наградити.

И узевши њену котарицу, она уђе у дрво.

Неколико тренутака затим она се опет појави:

— Узми ову котарицу, — рече она — али не отварај је пре него што будеш отишла код своје мајке.

И изговоривши те речи она ишчезе.

Миарка се одмах са својим козама упути селу, идући врло брзо, јер је била нестрпљива да сазна шта је у котарици, која јој је изгледала тако лака као да је била празна.

На дворишту чекала ју је њена мајка.

— Како си ми вретено донела јуче? — рече она. Јутрос, хотећи да одмотам, ја сам одмотавала, одмотавала, али је вретено остало увек пуно. Каква је аветиња могла да испреде?! повиках ја љутито. У истом тренутку сав конац ишчезе, и ја постадох сва узнемирена.

Миарка тада исприча све што се десило под брезом, правдајући се, да јуче није смела да каже.

— Та непозната девојка била је вила! — рече тада мајка. Заиста вила, јер се виле у подне појављују. Зашто ми то пре ниси јавила да одмотам конац без љутине! Да сам то пре знала, ја бих сада имала собу пуну свиле.

Тада Миарка, сетивши се котарица, брзо је отвори: неколико брезових лисака умакоше и падоше на под бедне кровињаре, али све лишће које је остало у котарици, претвори се одмах у исто толико златника.

— Боже, Боже! — вапила је сирота жена, сва узбуђена — има, дакле, и добрих вила! Каква срећа, мала! Вила је хтела да те награди, ево нас богате!

Миарка је и даље терала козе на пашу код брезе, али више никада није видела лепе играчице.

Крушевац, 1921. Превео: Мих. Јовић, VI.

Београдска филхармонија у вези са музиком код нас.

Ње нема, нажалост. Колико је времена протекло откако смо ушли у слободу, повратили радост домова и прославили победу у рату, и све до данашњег дана није основана још београдска филхармонија.

Шта се чека? Зар три године и више нису биле довољне да се организује један оркестар, и један хор, који ће бити у стању да искажу ако не Бетовенову „IX. симфонију“ оно бар Чајковскову „1812“ и друге мање ствари, које су већ давно у пројекту код неких наших музичара-диригената? Зар?

А било је могућности. Давно је Београд требао и могао да добије уметничке симфониске концерте, али се по среди био испречио несрећни национализам наших музичара и онемогућио ово једино, широко музичко уживање великом делу Београда. То је овај случај: Један познати руски диригент, понудио је нашој управи Позоришта да изведе несамо класике музичке пред београдску публику, него и новаторе руске, француске и др. Хтео је да поред познатих старих, изведе још и Скрјабина, Стравинског, Дебисиа, Дикаса и тражио је од управе наше опере да му она само „позајми“ артисте, које ће он спремити и платити их. Он је нашао салу и све потребно. Затим је хтео да доведе из Цариграда неколико руских солиста који су некада учествовали на његовим концертима. То је било пре две године а можда и више. Колико би ми тиме добили досада, не вреди ни говорити. Мислите да је Управа пристала? Боже сачувај! Шта се ње тиче, што ће Београд остати још три а и пет година без филхармоније, без могућности да чује велике композиције, за које треба ићи сада или у Рим, или у Париз, или најмање у Праг. Зашто се није пристало? — Из простог и смешног разлога: Није се хтело да идеја поратног извођења симфониских концерата припадне једном Русу. Србин је требао бити пионир, главни иницијатор, стваралац, Зевс филхармоније. И тако услед амбиције неких личности, ми још ни данас нисмо у могућности да чујемо ниједну увертиру, ниједно зрно музичког блага, које се расипа по сретним великим варошима, па и у Загребу. Да и у Загребу. Колико смо ми музички заостали иза овога града југословенског, чекајући најпре извршење националног идеала, и затим — добру вољу појединих амбициозних људи.

Зашто тај Србин није учинио нешто досада, када је посметао другоме? Да је се тога пута пречистило питање да у уметности не може бити шовинизма (г. Руше уступа велику париску Оперу, у два маха, г. Кусовицком, за његове концерте) онда би ми давно из Београда прешли на Запад. Уживали би као на Западу. Овако смо остали у мраку.

И док Београд још тако дуго чека на своју филхармонију, Београд престоница велике државе, Београд важни град у коме има новчаних завода као у Бриселу, како ли је тек онда у унутрашњости земље, у дубоком ћутању наше провинције? Кад ће се тамо чути музичка истина и разнети радост, коју Бетовен слави? Никада, дао Бог, ако буде овако ишло као што се ради сада у Београду.

Св.

Излазак и залазак сунца и месеца.

		Сунца		Месеца	
		Излазак	Залазак	Излазак	Залазак
		с. м.	с. м.	с. м.	с. м.
недеља	12. марта	6 20	18 1	17 4	5 28
понедељак	13. „	6 18	18 2	18 21	6 4
уторак	14. „	6 16	18 3	19 37	6 40
среда	15. „	6 14	18 5	20 51	7 16
четвртак	16. „	6 12	18 6	22 2	7 54
петак	17. „	6 10	18 8	23 10	8 33
субота	18. „	6 8	18 9	—	9 15

„Париз пева.“

У једној великој дворани у Брислу, 29. децембра пр. године, окупили су се краљ и краљица Белгије и најотменије друштво престонице, да присуствују једном одличном концерту. Али на позорници се није појављивао никакав уметник, већ само једна четвртаста кутија, изнад које се дизала једна раширена труба уперена на слушаоце, показивала се очима присутних. И, одједанпут, из те трубе чуше се јасне и врло разговетно изговорене речи:

— Ало! Ало! . . . Париз пева!

И, одиста, „Париз је певао“.

У једној од подземних просторија Ајфелове Куле у Паризу, пред једним апаратом за преношење гласова, налазили су се они уметници који су требали да буду на подиуму пред белгиским владаром. Прво је госпођица Ивона Прентан отпевала неколико дивних ствари; Саша Гитри је саопштио неколико духовитих прича; чувени виолиниста Брен је одсвирао прелудиум Сен-Сансовог „Потопа“, а велики певач Нотé својим моћним гласом интонирао је „Марсељезу“.

И то све чуло се особито разговетно, са финоћом и тачношћу као да су уметници певали ту, на подиуму. А и у Паризу су се јасно чули раздрагани усклици и бурно пљескање отменог аудиториума.

Наравно да се за овакав напредак у техници, за увођење телефона без жица, има захвалити великом иницијатору овог проналаска Французу Бранлиу.

Постанак салвете.

Како је сада пријатно ручати са чистом салветом у рукама! Употреба салвете изгледа сасвим проста ствар и човек се никад не запита како се дошло до ње.

Порекло салвете припада првој половини XVI. века, али се она, управо нешто што је личило на њу, јавља и раније.

Стари Келти брисали су своје прсте при јелу о снопић сена на коме су седели. Спартанци поред сваког госта стављају и нарочити комад хлеба, те је тако гост брисао прсте. Много касније неки народи у Европи употребљавају нарочити комад сукна о који сваки може обрисати руке, који се налази за столом.

Прве салвете у данашњем облику настале су у Француској. Краљ Карло VII. добија. их приликом крунисања у Ренсу као нарочити поклон. Цар Карло V. уводи их у свој двор, а одатле се шире међу племићима.

Ипак, употреба салвете није ушла тако брзо. Монтескије помиње да се салвета употребљава у његово доба само у отменим кућама. Наравно и данас има људи, који сматрају да је салвета луксуз и још је не употребљавају.

Из добрих књига.

Отац среће и блаженства јесте рад.
Еврипид.

*

Ако се навикнеш да чиниш зло животињама, ускоро ћеш чинити зло и људима.
Франклин.

*

Нема вечите поезије као што су руже и звезде.
Хусеј.

*

Ексцентричност је карикатура оригиналности.
Гино.

*

Човек воли да се види, када даје, а да се не види, када прима.
Сен.

*

Жртвујући све својој дужности, постајемо добри грађани и честити људи.
Мартен.

*

Неправда учињена једном човеку јесте прадва за све људе.
Монтеские.

*

Када су вам родитељи остарели, сетите се свога детињства.
Рабињан.

*

Равнодушност расте брже од кипариса поред гроба.
Ликас.

*

Када нас срећа милује, значи да жели да нас вара.
Сирис.

*

Лепа свечаност.

Путници, при уласку у село: — Изгледа да имате некакву свечаност у селу?

Сељак, предусретљиво: — Да, лепа свечаност, попа ће благосиљати домаћу марву.

... Добро сте учинили што сте и ви дошли!...

*

За хуману помоћ.

Госпођа Х.: — Могу вам рећи, господине, да је министар Н. дао 10.000 динара као своју личну помоћ, да је посланик М. дао 5000 динара, да је трговац Р. дао 5 динара, да је...

Господин У.: — Лепо, лепо, госпођо... Сада тек видим да вам мојих 5—6 динара нису ни потребни!

*

Страшно дете!

За столом.

Гост: — Ручак је изврстан, неупоредив... Ретко сам гдегод ручао овако добро и лепо...

Синчић из куће: — А и ми такође...

*

Међу ловцима.

Х.: — Замисли, прича ми колега М., да је убио зеца од 12 килограма...

У.: — Зар верујете да зец може да порасте до 12 килограма?

Х.: — О, наравно, али када се исприча бар дванаест пута, а он је то мени причао први пут!

*

Брачни разговор.

Он: — Верујеш ли, одиста, да је незнање прави благослов?

Она: — Не знам. Ти изгледаш тако срећан!...

*

Ретко поштење.

Газда: — Ви тражите плату за петнаест дана унапред!... Али ако умрете сутра, на пример?

Слуга: — Ох, господине, ја сам човек ретког поштења, то не бих никад дозволио!

*

Над попом поп.

Слуга: Кога господин чека?

Непознати: Господина Н. Н. Да ли је код куће?

Слуга: Није. А шта жели господин?

Непознати: Ја сам му ујак из Америке, долазим да...

Слуга: Извол'те, извол'те! Господин је код куће.

Непознати (улазећи): ... да наплатим неке дугове.

Fred.

*

Доказ!

— И ви не верујете да волим своју вереницу? Та због ње сам ту скоро задоцнио на рандеву!

*

Добар рачунџија.

— Стеване, ако твој отац данас улови два зеца, а сутра три, колико је уловио?

— Четрнаест зечева, три лисице и пет препелица!

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Колајска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

* Илустрованог Листа *

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 11. Београд, 18. III. 1922. Година I.

Кућа број 9*.

Ђ. Ковелка.

Било је то у мају 1914., кад сам се са Кавказа враћао кући у Хрватску. Путовао сам железницом, јер ми је морски пут из Одесе већ био познат. — До Ростова на Дону пролазили су разни путници, и како је Русија необично богата народностима, није било досадно проматрати.

У моме друштву налазили су се и један инжињер, Чех, који је путовао кући на осуство са свога места из Баку, где је био управник једне фабрике нафте, и руски потпуковник Григориј Илић Музикантов, командир 4. баона 46. пеш. Дњепровског пука из Проскурова. Уз густи дим финих цигарета и мирис чаја развезао се угодан и неусиљен разговор, а како је наш нови познаник Григориј Илић имао највише доживљаја, то је он највише и приповедао. Нико од нас тада није ни слутио, да ће се два месеца после тога развити овај страшни рат, који је све стране света крвљу залио.

Григориј Илић Музикантов био је по народности Грузин, а у Проскуров је премештен 1911. из гарнизона у Авганистану. Приповедао нам је о свом животу и боравку у централној Азији и о Проскурову, па ћу ради занимљивог садржаја покушати поновити његову причу:

„Пуних петнаест година служио сам у Азији“ — отпоче Григориј Илић, бацивши суморан поглед на непрегледне равнице једноликог предела — „Нешто у Авганистану, нешто у Бухари или на персиској граници. Живот је јефтинији него у Русији, а једино нас мори страшна врућина. Живот је досадан, изузевши лов на тигрове, када потајно прелажасмо персиску границу. Ту су ми се родила два сина и једна кћер, која је у осмој години умрла у Теремезији у Авганистану. У јесени 1911. добијем премештај за Проскуров и у новембру се настанимо у Колодворској Улици број 9.

Кућа је била још нова, а дизала се усред дворишта окружена са свих страна вртом.

Моја спаваћа соба била је одвојена, дочим је жена са децом спавала у другој соби. Легох у постељу, а месечина је дивно сијала и, како нисам могао заспати, упалих цигарету. Неко време тако сам лежао, а месец је сипао своје беле зраке по соби. Наједаред ми се учини као да је са месечином нека силна светлост ушла у собу и тамо се расплинула, и у исто време зачујем по зиду громку лупу. Одмах скочим, дохватим свој револвер и отворим прозор. Дозовем момка који је спавао у коњушници и наредим му нека напољу види ко лупа. Он се брзо врати и рече да нема никога. У исто време ето и жене са децом, жале се да се и код њих чула тако страшна лупа. Та необична појава, без видних узрока, трајала је до јутра. Претражили смо и таван и пордум и све пећи, али узалуд. Сутрадан позвао сам власницу куће и све јој испричао, али она рече, да се досада нико није жалио на тако што. Увече одосмо на починак сви уморни још од прошле ноћи. — Таман полегасмо, кад опет поче лупа час по зидовима, час по поду, а час по стропу. Сад из унутрашњости зида, а затим ми се учини да неко нешто ваља и баца кроз све собе. Жена и деца поседаше око стола и почеше плакати, а ја сам се са светиљком у руци опет дао на тражење. Но све без успеха. Тек пред зору се лупа смири и ми, изморени, позаспасмо тешким сном. — Жена је хтела да се сместа иселимо, али станарина је била плаћена за целу годину унапред.

„Ујутру сам приповедао својим пуковским друговима шта се код мене догађа, и неколицина ми се понудише да дођу к мени увече и да ми помогну одгонетнути ту чудну загонетку. — И збиља, тај дан дођоше к нама у осам сати осам часника на чај. — Тек што је чај изнесен започе иста лупа, као и прошлих ноћи. Четири млађа официра пођоше одмах напоље. Обиђоше сву кућу и врт, дво-

* Ову занимљиву и истиниту повест приповедао је Григориј Илић Музикантов Ђ. Козелки, који је прибележио од речи до речи.